

بیوگرافی پنجاه و ششم
دوره سوم - شماره چهاردهم

رهبران مشروطه

ونخت وزیران

شریف امامی

از :

ابراهیم صفائی

چاپ شرق

آنچه از بیوگرافی‌های دورهٔ سوم رهبران مشروطه
چاپ شده است

۸ - دکتر منوچهر اقبال	- حکیم‌الملک (ابراهیم حکیمی)
۹ - ساعدالوزاره	- شیخ نورالله اصفهانی
۱۰ - علی سهیلی	- ضرغام السلطنه بختیاری
۱۱ - عبدالحسین هژیر	- مستشارالدوله صادق
۱۲ - سهام‌السلطان بیات	- صدرالاشراف
۱۳ - سپهبد رزم آرا	- مدیرالملک جم
۱۴ - شریف امامی	- معین‌الوزاره علاء

بیوگرافی پنجاه و هفتم از
سپهدار رشتی خواهد بود

۲۵ ریال

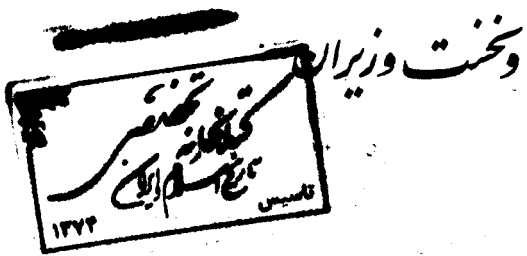
خیابان روزولت - کوچه شیمی - شماره ۲۰

CT

۲۴۷۷

بیوگرافی پنجاه و ششم
دوره سوم - شماره چهاردهم

رهبران مشروطه
اسکن شد

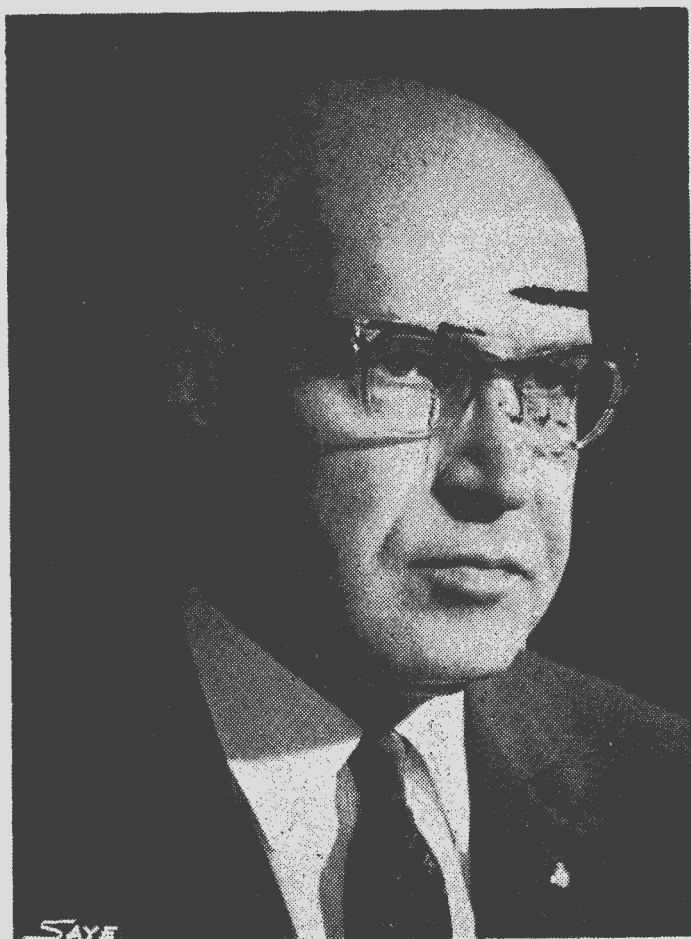

شریف امامی

از :

ابراهیم صفائی

چاپ شرق

مهندس جعفر شریف امامی

مهندس جعفر شریف امامی فرزند حاجی محمد حسین نظام الاسلام در روز دوشنبه بیست و نهم رجب ۱۳۳۰ ق (بیست و هفتم خرداد ۱۲۹۱ ش) در طهران متولد شد . پدرش که از روحانیان بنام طهران بود فرزند میرزا عبدالکریم و میرزا عبدالکریم فرزند میرزا زین العابدین و او فرزند میرزا ابوطالب اصفهانی است که از روحانیان و دانشمندان آغاز دوران قاجاریه میباشد و بر کتاب « البهجة المرضیه فی شرح الالفیه » جلال الدین سیوطی حاشیه نوشته و از اصفهان به طهران مهاجرت کرده و در سفر مکه پس از انجام مناسک حج بسال ۱۲۳۰ ق درگذشته است (۱) . حاجی محمد حسین پدر شریف امامی از طرف مادر هم منسوب بسلسله روحانیت و مادر او دختر میرزا ابوالقاسم حسینی است که از روحانیان فاضل و ذی نفوذ و از خواص حاجی محمد مهدی کلباسی روحانی بزرگ اصفهان بوده است .

حاجی محمد حسین در سال ۱۳۰۵ ق از طرف ناصرالدین شاه به لقب معتمد الشریعه و در سال ۱۳۱۵ ق از طرف مظفرالدین شاه به لقب نظام الاسلام نامبردار گردید و فرمان و مستمری و خلعت خسروانی یافت و سرانجام در ماه صفر ۱۳۵۰ ق (خرداد ۱۳۱۰ ش) بسن ۸۲ سالگی درگذشت و در جوار حضرت عبدالعظیم دفن شد . (۲)

دوران تحصیلی

شریف امامی تحصیلات ابتدائی و متوسطه خود را در طهران و

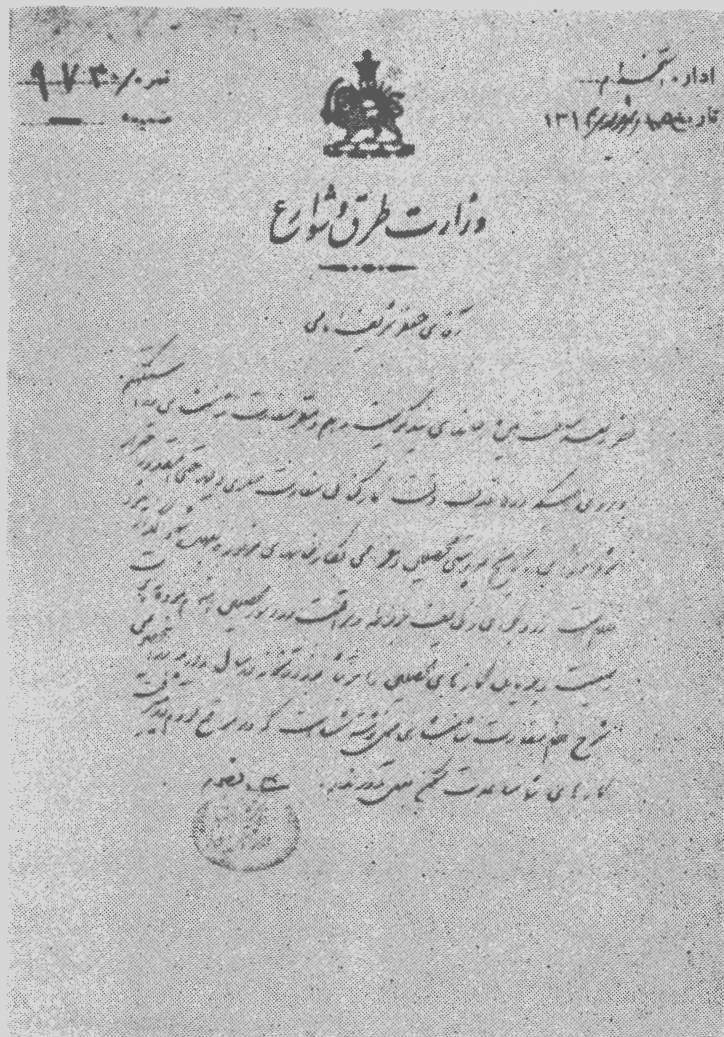
-
- (۱) روزنامه شرف شماره ۷ و ۸ سال ۱۳۰۹ و ریحانة الادب جلد چهارم .
 (۲) در شماره هفتم روزنامه شرف مودخ ۱۳۰۹ ق ضمن چاپ عکس و شرح بقیة زیر نویس در صفحه بعد

تحصیلات عالی را در رشته راه آهن در آلمان و در رشته مهندسی ماشین در سوئد پایان رسانید . او در سوئد از شاگردان ممتاز رشته مهندسی ماشین بود و بهمین مناسبت در همان زمان تحصیل از طرف وزارت طرق سرپرستی محصلین ایرانی که برای فراگرفتن تکنیک جدید به استکهلم اعزام شده بودند منصوب گردید و این ابلاغ بنام او صادر شد . « ۱۵ شهریور ۱۳۱۴ - نمره ۹۷۳۰ - آقای جعفر شریف امامی - نظر به بعد مسافت بین کارخانه های نیدکولیت وهلم ومقرسفارت شاهنشاهی دراستکهلم و برای اینکه از اتلاف وقت کارکنان سفارت معزی الیها حتی المقدور احتراز شود ازاین تاریخ سرپرستی محصلین اعزامی به کارخانه های مزبور بعهد شما واگذار میشود، لازم است در اجرای وظایف مربوطه ومراقبت در امور محصلین اهتمام نموده راپرت وضعیت و جریان کارهای محصلین

بقیه زیر نویس ازصفحه قبل

حال نظام الاسلام درباره وی چنین نوشته شده است .
و جناب معتمد الشریعه فضل و فطانت و ذکاء و کیاست را از دو جد جلیل خویش بالوراثه حیازت نموده و مزایای مکتسب نیز برآن افزوده و فعلا مرجع حل وعقد شریعات امور وموثق در مهمات دینیة جمهور است ، فیصل مقاصد و مهام و قضاء حوائج و مرام اغلب بحسن آگاهی و درایت و صحت قول و قلم و سعی و قدم معزی الیه منوط است . . . متجاوز از شش سال است که برحسب امر قدرد قدرت و فرمان جهانمطاع ملوکانه بلقب معتمد الشریعه ملقب وبه خلعت مهرطلعت خسروانه مخلع وپیوسته مشمول عنایات وانعامات و طرف التفات و تکریمات خاص اولیای دولت روز افزون و با احترامات در مجالس و محافل مقرون میباشد . (خلاصه)

را مرتباً بوزارتخانه ارسال دارید در این خصوص شرح لازم بسفارت
شاهنشاهی محل نوشته شده است که در موقع لزوم در پیشرفت کارهای شما
مساعدت ممکن بعمل آورند. وزیر طرق و شوارع - علی منصور . «

نامه وزارت راه

دوران تحصیلات عالی شریف امامی با موفقیت های شایان همراه بود و بارها وزارت طرق از وی قدردانی کرد اینک نامه یی که آهی وزیر طرق به او نوشته است .

« تاریخ ۱۳۱۷/۵/۲۵ شماره ۸۸۵۴ - آقای جعفر شریف امامی دانشجوی علمی - نامه شماره ۹۰ پیوست یکبرگ کارنامه امتحانی شما رسید و از اینکه در تحصیلات خود و کسب معلومات لازمه پیشرفت نموده اید کمال خوشوقتی حاصل شد ، البته انتظار هم این است که جوانان دانشجوی ایرانی با توجه باحتیاجات امروزه کشور و ترقیاتی که در آن شروع شده است خود را با وسائل علمی و تجربیات فنی کاملاً مجهز سازند تا بهتر بتوانند برای پیشرفت اصلاحات و تکامل آینده میهن خود مفید واقع شوند و بدیهی است کسانی که با مساعدت دولت این امکان برای آنها دست میدهد بیشتر باید از فرصت اغتنام نمایند و بهتر آماده رفع حوائج فنی و علمی ملت خود بشوند ، در اینموقع لازم میدانم مخصوصاً از زحمات شما و ذوق و مساعی که در این کار بروز می دهید قدردانی نمایم و یقین دارم از این راه آتیه سعادت مندی را در پیش خواهید داشت که چنانچه بهمین رویه ادامه داده شود اینجانب شخصاً همه گونه مساعدت را با شما و امثال شما داشته و خواهم داشت . وزیر طرق - مجید آهی . (۱) »

(۱) از آرشیو وزارت راه .

آغاز خدمات دولتی

شریف امامی پیش از مسافرت به اروپا در اواخر سال ۱۳۰۹ خدمت دولتی را مانند يك کارمند ساده در راه آهن ایران آغاز نمود

شریف امامی هنگام تحصیل
در سوئد

و بعد از چندی رهسپار اروپا شد و پس از گذراندن تحصیلات عالی و رسیدن بدرجۀ مهندسی در رشته راه آهن و ماشین در سال ۱۳۱۸ به ایران بازگشت و پس از چندی بریاست ناحیه راه آهن طهران و سپس بمعاونت فنی بنگاه راه آهن منصوب گردید و برای پیشرفت امور راه آهن کوشش نمود.

ساختمان راه آهن سراسری
ایران بارادۀ سرسلسله دودمان پهلوی

با سرمایه‌ئی که بوسیله وضع عوارض بر قند و شکر (دو ریال عوارض برای هر سه کیلو قند یا شکر) فراهم آمد در ۲۳ مهرماه ۱۳۰۶ آغاز و کلنك شروع آن بدست اعلیحضرت رضا شاه در محل ایستگاه کنونی طهران بزمین زده شد و در چهارم شهریور ۱۳۱۷ پایان یافت ، در ساختن راه آهن ایران مهندسین آلمانی - سوئدی - دانمارکی - امریکائی و مهندسین جوان ایرانی شرکت داشتند .

ایام بازداشت :

با اینکه در جنگ دوم جهانی کشور ایران بیطرفی خود را اعلام نمود و تصمیم قاطع داشت که این بیطرفی را حفظ کند ولی متفقین بیپایانه وجود اتباع آلمانی در شب سوم شهریور ماه ۱۳۲۰ کشور ما را از شمال و جنوب مورد تجاوز قرار دادند ، در آن زمان حمله کوبنده و برق‌آسای آلمان بشوروی آن کشور را دچار دشواری‌هایی کرده بود که جز با کمک انگلیس و امریکا مقاومت آن کشور غیرممکن می‌نمود . توجه باین موضوع که برای متفقین جنبه حیاتی داشت آنها را وادار کرد که راه رساندن کمک فوری و سریع را بشوروی مورد مطالعه قرار دهند و چون رساندن کمک از طریق «ولادی وستک» و بندر «مورمانسک» دشواری‌های سنگین داشت ناچار راه ایران را که سریعتر و سهلتر بود برگزیدند و بیپایانه وجود ستون پنجم آلمان در ایران بمیهن ما شبیخون زدند و ایران را اشغال نمودند . (۱)

اشغال ایران نه تنها کشور ما را بزبانهای سنگین مادی و معنوی دچار ساخت بلکه رویدادهای غم‌انگیز دیگری هم بیارآورد ، یکی از آن رویدادها توقیف گروهی از رجال وطنخواه بود که متفقین آنان را بیپایانه همکاری باستون پنجم بزدان افکندند لیکن منظور نهائی مرعوب کردن مردم بود تا در برابر خودسری‌های آنان کسی اعتراض نکند . جمعی را هم که درانتخابات دوره چهاردهم شانس موفقیت داشتند سبهای وساعد به متفقین صورت دادند و بازداشت شدند .

(۱) در بیوگرافی منصور الملک از این موضوع سخن خواهیم داند .

شریف امامی در بارهٔ بازداشت خود زیر عنوان « در زندان متفقین » مقاله‌ئی در سالنامهٔ دنیا نوشته است، که چون نکته‌های سودمند در آن نهفته است قسمتهائی از آن در اینجا نقل میشود : (۱)

« در شهریور ماه ۱۳۲۰ اینجانب رئیس ناحیه راه آهن طهران بودم ، یکروز در دفتر کار خود بودم که زنگ تلفن صدا درآمد و شخصی بزبان انگلیسی خود را با نام معرفی کرد و گفت کار لازمی دارم و اگر ممکن است الساعه بملاقات شما بیایم، پرسیدم: بفرمائید چه کردارید؟ افسرانگلیسی جواب داد: در خصوص راه آهن است .

ساعتی بعد افسر انگلیسی (که درجهٔ سرهنگی داشت) باتفاق يك مترجم آلمانی وارد دفتر کارم شد و پس از مختصر احوالپرسی گفت: اطلاعاتی در مورد راه آهن شمال و جنوب میخواهم: جواب دادم از مدیرکل راه آهن یا وزیر راه که مسئول امور راه آهن هستند پرسید چون ما نمیتوانیم هر نوع اطلاعاتی را در دسترس شما بگذاریم .

با دریافت این جواب صریح ، افسرانگلیسی باتفاق مترجم آلمانی خود دفتر کار مرا ترك گفت . چند روز نگذشت بخشنامه‌ئی از وزارت راه بعنوان رؤسای نواحی و قسمتهای راه آهن واصل گردید که طی آن ابلاغ شده بود « هروقت افسران متفقین برای کسب اطلاعاتی مراجعه نمودند اطلاعات مورد نظر را در اختیارشان بگذارید » روز بعد از وصول

(۱) بازداشت رجال ایرانی در دولت سهیلی و با موافقت او و ساعد وزیر امور خارجه انجام شد ، در بیوگرافی ساعد و سهیلی از این موضوع سخن راندیم .

بخشنامه همان افسر انگلیسی بمن مراجعه و اطلاعاتی راجع به راه آهن از قبیل تعداد واگنها و لوکوموتیوها و غیره گرفت در این برخوردها افسر مزبور خیلی دوستانه و مؤدب رفتار میکرد .

تا اینکه مدتی گذشت و دخالت متفقین در امور راه آهن علنی گردید و عده‌یی از افسران خود را مأمور اداره راه آهن نمودند و این افسران برای خود در اطاق رؤسای ایرانی قسمتها میزی تهیه دیدند و بامر و نهی مشغول شدند ، بعد از چند هفته که افسران انگلیسی در راه آهن مستقر شدند دخالت آنها بیشتر شد چنانکه یکروز کلنل « سربی » انگلیسی که معاونت اداره کل حمل و نقل راه آهن را به عهده داشت سرهنگ گرزین مدیرکل راه آهن مراجعه و بدون پرواتقاضا کرد ، مهندس داود رجبی رئیس کارخانجات راه آهن را تغییر سمت دهد . چون فکر میکرد نامبرده که تحصیلات خود را در آلمان انجام داده قصد همکاری با متفقین را ندارد .

سرهنگ گرزین در پاسخ گفت : « انجام تقاضای شما مقدور نبوده و برای اینکه نظم و ترتیب در امور راه آهن برقرار باشد شما درآوریکه مربوط بخودماست دخالت نکنید . » این حرف با افسر انگلیسی برخورد و دیری نگذشت که سرهنگ گرزین از پست مدیرکلی بنگاه راه آهن برکنار گردید .

چندی نگذشت که افسران انگلیسی در راه آهن کاملاً مستقر شده و افسران شوروی هم بعداً عده‌ئی را مأمور راه آهن نمودند و مانند

انگلیسها افسران فنی خود را در رأس کارهای حساس راه آهن قراردادند و کم کم یک رقابت شدیدی بین افسران شوروی و انگلیسی پدیدار شد و دائماً با یکدیگر کشمکش داشتند ، بالاخره امریکائیا نیروهای فنی خود را وارد ایران نمودند و عملاً راه آهن را در دست گرفتند و سیل اسباب و ابزار و وسائل از هر قبیل جاری و جرّ ثقیلهای متعدد، لکوموتیوهای دیزل و بخار که از یکصد عدد متجاوز بود وارد گردید و در طول خطوط بکار افتاد، رفته رفته احتیاجات شورویها مرتفع گردید و انگلیسها تشکیلات خود را در راه آهن برچیده و بارفتن انگلیسها راه آهن ما بدست شورویها و امریکائیا افتاد .

در این تاریخ من معاون فنی بنگاه راه آهن بودم و بازفتن انگلیسها و توسعه حمل و نقل راه آهن دخالت متفقین در راه آهن بیشتر شد و مشکلاتی هر روز ایجاد میکردند مثلاً از حرکت مرتب قطارهای مسافری جلوگیری و قطارهای حامل مهمات را جلو می انداختند و یا از حمل و نقل بعضی مال التجاره ها جلوگیری می کردند . مخصوصاً سعی آنها بر این بود که نگذارند مأمورین ایرانی از کم و کیف محمولاتشان مستحضر شوند و متعذر بودند که محمولات آنها جنگی است و نمی توانند اطلاعاتی در باره محمولات خود بدهند و تصمیم گرفتند بارنامه هارا بمأمورین ایرانی ارائه ندهند و متأسفانه اعتراضات پی در پی ما هم بلااثر بود ، لذا بآنها پیشنهاد کردم که با دولت مذاکره کنند که راه آهن را در بست از دولت ایران اجاره کرده و مبلغی ماهیانه بدولت ایران بپردازند و این اندازه

باعث زحمت و ایجاد مسئولیت کارمندان راه آهن نشوند .

روزی در دفتر کار خود بودم ، آقای سرگرد لالی معاون پلیس راه آهن اطلاع داد ، هم اکنون عده‌ای از افسران متفقین با مسلسل به‌ممارت پلیس ریخته و آقای سرهنگ اشرفی رئیس پلیس راه آهن را توقیف و باخود بردند ، هنوز یکدقیقه نگذشت تلفن صدا کرد و اطلاع دادند که چند نفر از مهندسین راه آهن را در سرکارهای خود توقیف نمودند و بدین ترتیب در مدت نیم‌ساعت چندین بار تلفن شد که فلان شخص و فلان عضو راه آهن را دستگیر نمودند .

وصول این اخبار برای اینجانب ناراحت کننده و عجیب بود . برای پی بردن به موضوع بکنل « یانت » امریکائی که رئیس افسران امریکائی مأمور راه آهن بود مراجعه کردم . در جواب گفت این موضوع بما مربوط نبوده و مقامات نظامی و سیاسی این تصمیم را اتخاذ نموده‌اند . جریان را از مدیر کل سؤال کردم و او هم اظهار بی اطلاعی کرد . گفتم در اینصورت بوزیر راه (۱) مراجعه کنیم شاید از حقیقت موضوع با اطلاع شویم . باتفاق بوزارت راه مراجعه ولی هیچیک از مسئولین وزارت راه در اطاق کار خود نبودند و سایرین هم اظهار بی اطلاعی می کردند ، از وزارت راه بنخست وزیری واقع در کاخ ابیض رفتیم . آقای سهیلی نبود و آقای اعتمادی معاون نخست وزیر در دفتر کارش مشغول بود . وقتی جریان را برای او حکایت کردیم عینک خود را جابجا نموده گفت : 'عجب ، چیز غریبی است . معاون نخست وزیر آنگاه توصیه کرد

(۱) عبدالحسین هژیر .

بشهربانی کل برویم و از رئیس شهربانی جويا شويم ، بالا فاصله بشهربانی رفته با سر پاس سيف رئيس كل شهربانی ملاقات نموديم و از عجایب اينكه او هم اظهار بی اطلاعی كرد و بكلی خود را بی اطلاع نشان داد .

بدون اخذ نتیجه به راه آهن برگشتيم بعد از چند دقیقه صورتی از وزارت راه آوردند كه اسامی بیش از ۵۰ نفر از مهندسين و رؤسای نواحی راه آهن در آن دیده می شد ، گرچه اغلب از مهندسين بازداشتی تحصیلات خود را در آلمان بپایان رسانده بودند در عین حال آقای مهندس وکیلی رئيس راه آهن جنوب كه تحصیل کرده امریکا بود نیز جزو بازداشتی ها بود و بعداً معلوم شد كه در خارج از راه آهن هم عده كثری از رجال و امرای ارتش از قبیل آقایان دكتر متین دفتری ، علی هیئت ، دكتر سجادی ، سرلشكر كوپال ، سرلشكر آقاوولی ، سرهنگ باتمانقلیج و سرهنگ منوچهری (آریانا) را هم بازداشت نموده اند .

دستگیری مهندسين راه آهن جنبه اقتصادی داشت زیرا مراقبت كامل در امور حمل و نقل راه آهن و مطالبه كرایه محمولات جنگی برخلاف میل آنان بود و برای جلوگیری از كنترل كار خود بدستگیری مهندسين راه آهن اقدام نمودند تا با خیال آسوده هر کاریكه می خواهند در طول راه آهن ایران بنمایند و هیچگونه اعتراضی نشنوند . (۱)

در حدود يكماه از بازداشت همكاران راه آهنی میگذشت ، روزی

(۱) در كتاب سلطان جاسوسان انگلیس تألیف البرت كان - مایكل سهیرس ترجمه كاوه دهكان دخالت مستقیم ارتش متفقین در راه آهن ایران بمنظور جلوگیری از خطری كه از ناحیه مأموران آلمانی متوجه راه آهن بوده قلمداد شده است .

ساعت ده صبح بود که با آقای مجد ضیائی نماینده زنجان مشغول صحبت بودم پیشخدمت وارد شده گفت یک افسر شهر بانی تقاضای ملاقات دارد، گفتم صبر کند تا با آقای مجد ضیائی صحبت را تمام کنم. نیمساعتی گذشت آقای مجد ضیائی اطاق را ترك گفت و افسر شهر بانی وارد اطاق شد و گفت: ریاست کل شهر بانی کار مختصری با شما دارند و خواهش دارند برای چند دقیقه بشهر بانی تشریف بیاورید.

گفتم: چون اعلیحضرت فردا بسمنان تشریف میبرند فرصت ندارم. اگر ریاست کل شهر بانی کاری دارند بوسیله تلفن با من تماس بگیرند. افسر جواب داد: متأسفم که باید بگویم وظیفه دارم در خدمت شما بشهر بانی بروم، اینجا بود که فهمیدم موضوع جلب من است ناچار باتفاق افسر شهر بانی عمارت راه آهن را ترك نمودم و در شهر بانی مرا باطاق سرهنگ دانشپور معاون شهر بانی هدایت نمودند، دانشپور گفت چیز مهمی نیست برای متفقین سوء تفاهمی پیش آمده است و از ما تقاضا کرده اند برای چند روزی از شما پذیرائی نمائیم.

مرا بیکى از اطاقهای تحتانی عمارت شهر بانی بردند در این اطاق آقای محمد ذوالفقاری نیز زندانی بود.

چون محقق شد زندانی هستم از منزل وسایل زندگی و غذا آوردند. در حدود ده روز با آقای ذوالفقاری در بازداشتگاه شهر بانی بسر بردم، چند روز قبل از انتقال من از زندان شهر بانی بزندان انگلیسها، آقای ذوالفقاری آزاد گردید قریب پانزده روز از بازداشت من در عمارت شهر بانی

گذشته بود. عده‌یی از سربازان هندی و افسران انگلیسی بشهربانی مراجعه و مرا تحویل گرفته و درکمانکار قرار داده بطرف جنوب طهران حرکت دادند و درمحل کارخانه چیت سازی در زیرزمین بازداشت نمودند . ۱۲ روز در این محل بازداشت بودم. در آخرین روز اقامت در این زندان یک افسر انگلیسی برای تحقیقات باطاق زندان آمده و سئوالاتی نمود. منجمله سئوال کرد : آیا راست است شما در انتخابات دوره چهاردهم کاندیدا بودید ؟

جواب دادم : بلی کاندیدای انتخابات بودم ، مگر کاندیدا بودن جرم است و شما چه ارتباطی دارد ؟. (۱)

بعد از این بازجوئی مرا بزندان امیرآباد منقل کردند و يك شب در بازداشتگاه امریکائیها بسر بردم . در زندان امریکائیها با یکنفر سرهنگ ایرانی بنام سرهنگ فروهر برخورددم . صبح فردا مرا برآهن برده بوسیله قطار باراك منتقل کردند و در چند کیلومتری اراك ابتدا در هوای آزاد زیر چادرهای متعددی که زده بودند و بعد در کاروانسرائی که بصورت زندان درآورده بودند بازداشت نمودند . در این بازداشتگاه رجال ، امراء ارتش ، مهندسین راه آهن و سایر طبقات ایرانی اقامت داشتند . مدتها در این کمپ بازداشت بودیم و کارما در زندان مطالعه ، ورزش و قصه گفتن برای یکدیگر بود ، محافظین ما سربازان هندی و

(۱) روس و انگلیس در انتخابات برخی از حوزها در دوره چهاردهم مداخله کردند و میگفتند : دولت ایران مردم را در امر انتخابات آزاد نمیگذارد ما برای اینکه مردم در کار انتخابات آزاد باشند مداخله می کنیم !!

انگلیسی بودند و فرمانده آنها یکنفر مازور بود .

در یکی از روزها سلطانزاده نماینده وزارت دادگستری و مبصر نماینده وزارت امور خارجه با اتفاق یکی از افسران انگلیسی برای بازجوئی آمدند و از کارمندان راه آهن بطور سرسری بازجوئی نمودند چنانکه در مدت هشت ساعت از سی نفر بازجوئی کردند و معلوم بود اتهامی متوجه ما نیست . یکسال و ده روز در بازداشتگاه متفقین بسر بردم و در این مدت آنچه که آموختم تجربه بود ، تجربه و آدم شناسی . . . » (۱)

مدیریت بنگاه آبیاری کل کشور :

شریف امامی بعد از آزاد شدن از بازداشت متفقین مدتی بسر و سامان دادن کارهای شخصی پرداخت زیرا در اثر طولانی بودن مدت بازداشت و دوری از خانه و خانواده رشته امور زندگی او از هم گسیخته بود تا اینکه در سال ۱۳۲۵ بدستور قوام السلطنه بریاست هیئت مدیره و مدیریت عامل بنگاه آبیاری کل کشور منصوب شد .

شریف امامی در بنگاه آبیاری مدیریت و ابتکار خود را بخوبی نشان داد .

برنامه های متعدد برای آبیاری کشور در زمان تصدی او تهیه و

(۱) از سالنامه دنیا سال ۱۳۳۵ - توضیح در صفحه ۲۵۰ و ۲۵۱ کتاب شترها باید بروند (The Camels must go) چاپ لندن (۱۹۶۱)
تألیف سر ریچارد بولارد سفیر انگلستان در ایران ، از مساعی دولت ایران در توقیف ایرانیان یاد شده است .

اجرا شد و مطالعات علمی و ارزنده‌ئی که در این زمینه در مناطق مختلف کشور انجام گردید سودمند و ثمر بخش بود ، یکی از آنها طرح سد کوهرنگ اصفهان بود .

شریف امامی در سال ۱۳۲۵

برای آغاز کار کوهرنگ
مراسم با شکوهی در ۱۷ مهرماه
۱۳۲۶ در محل چلگرد (دویست
کیلومتری اصفهان) در پیشگاه
شاهنشاه برپا گردید .

شریف امامی گزارش جامعی
از چگونگی و جزئیات کار و روشهایی
که برای استفاده از آب کوهرنگ
در نظر گرفته شده بود معروض
داشت و شاهنشاه با فشار دکمه‌یی
شروع ساختمان سد کوهرنگ را
اجازه فرمودند . (۱)

(۱) تأسیسات آبیاری کوهرنگ شامل يك تونل بطول ۲۸۳۵ متر
است که در کوه کارکنان از سلسله جبال بختیاری در ۱۵۰ کیلومتری
باختری اصفهان بشکل نعل اسب حفر گردیده است . ارتفاع آن از سطح دریا
در حدود دو هزار متر است و میتواند در حدود ۳۵۰ میلیون متر مکعب آب را
(که سابقاً بخلیج فارس ریخته و بهدر میرفت) بزاینده رود جاری و مورد استفاده
کشاورزان اصفهان قرار دهد .

الحاق آب کوهرنگ بدزاینده رود و تأمین قسمتی از کمبود آب برای آبیاری جلگه حاصلخیز اصفهان یکی از آرزوهای دیرین اهالی آن سامان بود و دردوران سلاطین صفویه کوشش‌های بسیار برای ساختن آن بکار رفت ولی بمتیجه نرسید تا اینکه در اینزمان بفرمان شاهنشاه مطالعات جدی بمنظور تعیین بهترین و مناسبترین طریقه الحاق آب کوهرنگ بدزاینده رود شروع شد و گامهای نخستین اجرای این طرح مهم را شریف امامی که مدیرکل بنگاه آبیاری کشور بود برداشت .
بر اثر این کوشش دز مراسم چهارم ابان ۱۳۲۶ شریف امامی مورد تفقد شاهنشاه واقع شد و نشان همایون دریافت داشت .

در وزارت راه

شریف امامی در کابینه رزم آرا (تیر ماه ۱۳۲۹) نامزد وزارت راه گردید ولی چون رزم آرا باوی سابقه آشنائی نداشت و فقط روی حسن شهرت شریف امامی او را بهمکاری خوانده بود در آغاز او را بمعاونت و کفالت وزارت راه برگزید و پس از مدتی کوتاه که بطرز کار و مدیریت او آشنا شد وی را بعنوان وزیر راه به پیشگاه شاهنشاه و بمجلس سنا و شورا معرفی کرد (۶ شهریور ۱۳۲۹) .
نخستین اقدام او در وزارت راه این بود که بسرعت وضع آموزشگاه راه آهن را تغییر داد و با تقسیم سالنهای آن باطاقهای متعدد و تغییرات و تعمیرات لازم، ادارات وزارت راه را که همه دور از هم در نقاط مختلف طهران پراکنده بودند در آنجا متمرکز ساخت .

۲۴

نور پشاور جناب عالی دامت برکاتہا و غلاتہ

مدرسہ شریف عالی دامت برکاتہا و غلاتہ

بنام و خاتم خوار اقدس نایب کالج سنہ ۱۳۱۹

نخستین فرمان وزارت بنام شریف امامی

بدوران وزارت شریف امامی سرعت کار و نظم اداری در وزارت راه حکمفرما شد و در کارمندان حس مسئولیت و وظیفه شناسی تقویت گردید، او برای نخستین بار يك برنامه وسیع راهسازی پنجساله برای وزارت راه تنظیم نمود که پایه راهسازیهای بعدی کشور گردید، همچنین طرح راه اهواز به شیراز و طرح ایجاد راه هراز بکوشش او ریخته شد.

یکی از مشکلاتی که در آن زمان مانع پیشرفت کار وزارتخانه ها میشد تصویب نشدن بودجه دولت بود زیرا یا دولت بودجه را بموقع تقدیم مجلس نمیکرد یا نمایندگان بودجه را درگرو توقعات خود نگه میداشتند و تنها هرماه يك دوازدهم بودجه را برای پرداخت حقوق کارکنان دولت تصویب میکردند و از اینرو دست دولت برای کارهای اساسی و عمرانی بسته بود، از سوی دیگر نمایندگان مجلس بر اثر فشار مردم پیوسته بوزارت راه مراجعه می کردند و اسفالت راهها و راهسازی های جدید را درحوزه وکالت خود میخواستند. شریف امامی باهوشیاری در برابر این گونه توقعات نمایندگان، بودجه و اعتبار وزارت راه را جداگانه و مقدم بر بودجه عمومی دولت بتصویب مجلس رسانید و این کار برای وزارت راه موفقیتی ارزنده و بی سابقه بود.

مخالفت با نظریه رئیس دولت

چنانکه در بیوگرافی رزم آرا نوشتیم مهمترین مسئله بی که در زمان حکومت رزم آرا مطرح شد موضوع نفت بود، در آغاز هراقدامی که در این زمینه میشد قبلاً در هیئت دولت مطرح و موردشور قرار میگرفت ولی بعد از آنکه دکتر تقی نصر از وزارت دارائی کنار رفت و فروهر که وزیر کار بود بوزارت دارائی منصوب شد او و نخست وزیر چنین میخواستند که

کارهای مربوط به نفت بین آندو حل و فصل شود. این جریان چند نفراز وزیران را ناخشنود کرد و اختلاف نظر در هیئت دولت پدید آورد. در همان روزها فروهر در جلسه پنجم دی ماه مجلس شورای ملی بدون اطلاع وزیران اظهاراتی نمود و لایحه گس - گلشائیان را پس گرفت و تصمیم کمیسیون نفت را در باره ملی شدن نفت نپذیرفت و با خشم مجلس و خشم مردم روبرو شد (۱) چون گفتار وزیر دارایی بدون آگاهی و بدون موافقت وزیران در مجلس عنوان شده بود، شریف امامی با دکتر دفتری و مهدوی در منزل دکتر جهان شاه صالح گرد آمده شرحی مبنی بر اعتراض و گناره گیری به نخست وزیر نوشته و از ادامه همکاری با دولت خودداری نمودند، سپس ملاقاتی بین نخست وزیر و وزیران روی داد و نتیجه ملاقات منجر باستعفای عموم وزیران گردید ولی پس از استعفای وزیران، رزم آرا بجز فروهر از دیگران خواست که بخدمت خود ادامه دهند و بدین تدبیر فروهر از کار برکنار شد.

متن اعتراض شریف امامی که در ذیل آن امضای دکتر صالح و دفتری و مهدوی نیز دیده می شود چون از اسناد سیاسی دوران نخست وزیری رزم آراء محسوبست و در عین حال نمودار خط و امضای شریف امامی نیز می باشد در اینجا گراور می شود.

۱ - تفصیل در بیوگرافی رزم آرا نوشته شد.

۱۳۲۹ در مسجد شاه هدف گلوله واقع شد و جان سپرد و باین ترتیب کابینه او سقوط کرد و حسین علاء مأمور تشکیل کابینه گردید. در کابینه علاء ابتدا از شریف امامی خواسته شد که شهردار طهران شود ولی نپذیرفت و عضویت شورای عالی سازمان بر نامه انتخاب گردید و تا ۲۹ ر ۵ ر ۳۲ در این سمت باقی بود، در این موقع سپهبد زاهدی نخست وزیر شد و او را به سمت مدیر عامل سازمان بر نامه برگزید اما با نخست وزیر (که خواستار نفوذ مطلق خود در سازمان بر نامه بود) اختلاف نظر پیدا کرد و استعفاء داد ولی بار دیگر عضویت شورای عالی بر نامه انتخاب شد .

در مجلس سنا

شریف امامی در انتخابات دوم مجلس سنا در اسفند ماه ۱۳۳۲ شرکت کرد و با اکثریت ۲۰۱۰۷ رأی بسناتوری طهران انتخاب گردید و در انتخاب درجه دوم که در میان خود انتخاب شدگان بعمل می آمد نیز توفیق یافت و بمجلس سنا راه جست و در جلسه اول اردیبهشت ماه ۱۳۳۳ عضویت هیئت رئیسه انتخاب گردید .

همینکه مجلس سنارسمیت یافت سپهبد زاهدی در جلسه چهارم اردیبهشت ماه دولت خود را بمجلس معرفی کرد و در چند جلسه بر نامه دولت مورد بحث و مذاکره قرار گرفت .

هنگام دادن رأی به بر نامه دولت، تنها شریف امامی با دادن رأی کبود مخالفت خود را بدولت زاهدی ابراز داشت ، دوره دوم سنا یکی از ادوار پر جنجال بود زیرا لایحه قرارداد نفت با کنسرسیوم همراه شایعات

بسیار مطرح شد و بعضی از نمایندگان سنا از قبیل لسانی ، دیوان بیگی ، دکتر حسینی ، شریف امامی عقاید و نظریات انتقادی خود را در اطراف قرارداد مزبور اظهار داشتند ، آنان معتقد بودند که مواد قرارداد ناقص است و کافی برای استیفای کامل حقوق ملت ایران نیست و بعنوان مخالف چندین جلسه در اثبات نارسائی مواد قرارداد سخن راندند .

در آن دوره نطقهای شریف امامی در اطراف برنامه دولت و در زمینه قرارداد نفت محل توجه مردم بود . اینک قسمتی از دو نطق وی

(از صورت جلسه ۲۲ اردیبهشت ۱۳۳۳) « بنده که اقلیت واقعی

مجلس هستم گله دارم از اینکه در موقع بحث در برنامه دولت به بنده فرصت داده نشد که نظریات خود را عرض نمایم . چیز غریبی است که در این اواخر همه چیز دگرگون شده است . حتی لغات معانی خود را از دست داده اند ، مخالف دیگر یعنی موافق و بالعکس موافق یعنی مخالف .

نمیدانم چه لزومی دارد که شخصی بنام مخالف اسم نویسی کند و بعد از آن از پاپ کاتولیک تر شده نه تنها در موافقت دولت داد سخن بدهد بلکه در منقبت اعضاء دولت کار را بمرحله ابتذال بکشاند . والله این ترتیب شایسته سنا نیست . چه اشکالی دارد که هر کس موافق است مرد و مردانه نام نویسی کرده و پشت تریبون آمده دولت را تأیید کند . وقتی که دولت اکثریت دارد چه جای نگرانی است بر فرض یکنفر مخالف هم صحبت کند . مگر مجلس بدون اقلیت هم میشود ؟ چه عجله بی درکار بود ؟ آیا وقت مجلس اجازه نمیداد ؟ مآ که وقت کافی داشتیم . آیا نگران بودید

که وقت دولت تضییع شود؟ خدا شاهد است بهترین طرز صرف وقت دولت
شنیدن تدکرات لازم نمایندگان و ترتیب اثر دادن بآنهاست.»

(از صورت جلسه ۲۵ آبان ۱۳۳۳) «موقعیکه اعلامیه دولت راجع
بمحصول توافق در مسئله نفت صادر گردید از اینکه مسئله نفت بعد از
اینهمه کشمکش حل گردیده خیلی خوشحال شدم ولی بعد از آنکه در
عبارات و جملات اعلامیه دولت دقت کردم دریافتم که قبل از تنظیم
قرارداد اظهار نظری راجع بارزش آن نمیتوان کرد. تنها قسمتی از اعلامیه
که در آن موقع نسبت بآن اظهار نظر ممکن بود قسمت مربوط بغرامت بود
که بعضی مطالب و ارقام در آن ذکر شده بود. این اعلامیه حقیقتاً اسباب
تعجب و تحیر گردید. لهذا چند روز بعد از صدور اعلامیه نامه‌یی به آقای
وزیر دارائی راجع بموافقتی که در خصوص غرامت شده بود نوشتم و
اعتراض کردم و چون در آن موقع هنوز قرارداد منعقد نشده بود امید و
انتظار داشتم که مطالب آن نامه مورد توجه قرار گیرد و آقای وزیر دارائی
و نمایندگان کنسرسیوم که ظاهراً اینهمه ابراز حسن نیت میکردند و بقول
خودشان از لحاظ سیاسی بکمک ما شتافته‌اند بدانند که مردم ایران خواب
نیستند و هر قدر هم در مضیقه و تنگدستی باشند حاضر بتسلیم بلا شرط
نمی‌باشند.

شنیدم که آقای وزیر دارائی اظهار داشته بودند: وقتی قرارداد
منتشر شود موجب تعجب و تحیر خواهد شد. بعد از مطالعه قرارداد
بصدق گفته ایشان پی بردم و حقیقتاً متعجب و متحیر شدم که چطور ممکنست

کسی قراردادی را با این مواد و شرایط امضاء نماید . بهر حال متأسفانه قرارداد بامضاء رسیده و اینک پس از تصویب در مجلس شورای ملی در این مجلس مورد شور و بحث است و آنچه مسلم است با راهی که تاکنون طی شده بعد از چند جلسه بتصویب سنا نیز خواهد رسید ولی لازم میدانم نکاتی را تذکر دهم و از آقای وزیر دارائی تقاضا نمایم بنام حفظ مصالح مردم این کشور بعراض من توجه کنند.»

شریف امامی در دنباله بیانات خود بتفصیل به نقاط ضعف قرارداد اشاره کرد و با ذکر ارقام و اعداد و مقایسه و تجزیه و تحلیل قراردادهای نفت ممالک دیگر دنیا گفت : «اگر قرارداد نفت خالی از این غیوب و نواقص بود با اینکه با دولت مخالفم بآن رأی میدادم.»

نطق شریف امامی در اطراف قرارداد نفت و نامیدی که در تاریخ ۲۰ مرداد ۱۳۳۳ وزیر دارائی (دکتر امینی) نوشته و ایرادهائی که نسبت به قرارداد بیان نموده (بخصوص تشریح میزان خسارات ایران) از اسناد ارزنده نفت است که خود میتواند موضوع رساله یی جداگانه باشد. (۱)

شریف امامی سرانجام بقرارداد کنسرسیوم رأی نداد ، و نه تنها بآن قرارداد بلکه تا پایان دوره حکومت زاهدی بهیچیک از لواحق دولت رأی موافق نداد .

در دوره اول و دوم مجلس سنا مدت قانونی دوره نمایندگی هر يك از سناتورها شش سال بود ولی پس از سه سال نیمی از نمایندگان سنا بقرعه

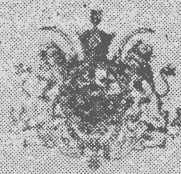
۱- سوابق و اسناد این سخنرانی ها در آرشیو مجلس سنا موجود است .

از مجلس سنا خارج می‌شدند و بنا بر این قاعده پس از سه سال اول سی نفر از سنا تورها کنار می‌رفتند و انتخابات برای تعیین جانشین آنان تجدید می‌شد. شریف امامی هم پس از گذشتن سه سال از دوره دوم مجلس سنا بحکم قرعه از مجلس خارج شد.

شریف امامی در آغاز فروردین ۱۳۳۶ با توافق خانواده خود برای زیارت عتبات رهسپار کشور عراق گردید و پس از انجام مراسم زیارت و چند روز توقف در کربلا و نجف و کاظمین راه دمشق و لبنان را پیش گرفت و گرم سیر و سیاحت بود که دولت دکتر اقبال تشکیل شد و او را بعنوان وزیر صنایع معرفی کرد در حالیکه او خود اطلاع نداشت.

در وزارت صنایع و معادن:

شریف امامی در کابینه دکتر اقبال (از ۱۵ فروردین ۱۳۳۶ تا ۷ شهریور ۱۳۳۹) یعنی بیش از چهل ماه وزیر صنایع و معادن بود و این مدت سالهای نهضت جنبش صنعتی شدن کشور است. نهضتی که بابتکار شاهنشاه در ایران پدید آمد. در سال اول وزارت شریف امامی از تفاوت ارزیابی پشته‌خانه اسکناس که کل مبلغ آن ۷۱۰۰ میلیون ریال بود ۳۶۰۰ میلیون ریال برای امور تولیدی و صنعتی و معدنی تخصیص داده شد و تحول بزرگی در پیشرفت صنایع و معادن پدید آمد و کارخانه‌های بسیار ایجاد گردید. بموجب قانون تفاوت ارزیابی پشته‌خانه اسکناس بانک ملی مجاز شد که خارج از حدود برنامه هفت ساله برای امور تولیدی و کشاورزی

تقریر پیشنا و جناب اکثر اقبال نخست وزیر بموجب این دستخط جناب

مهندس جعفر شریف امامی اسست وزارت صنایع و معادن منصوب و

۱۳۳۶
که بانجام وظائف محول اقدام نماید کلاخ ممر ۱۵ فروردین ماه

فرمان وزارت صنایع و معادن بنام شریف امامی

و سرمایه‌گذاریهای داخلی بمردم وام بدهد، با تحصیل چنان اعتباری اصلاح و بهبود وضع اقتصادی و توسعه فعالیت‌های ملی و تشویق بخش‌های خصوصی و تقویت صنایع داخلی مورد توجه قرار گرفت و کوشش شد که اقتصاد صنعتی و صنایع ملی نیز همگام با تحولات دیگر پیشروی و جهش داشته باشد و برای نیل باین هدف تصمیم گرفته شد که اعتبارات صنعتی با شرایط و ضوابطی صحیح بکسانیکه حاضر ب سرمایه گذاری باشند وام داده شود و بدین ترتیب علاوه بر ایجاد امکانات وسیع واستفاده از سرمایه‌های راکد، دولت سیاست صحیح صنعتی را از طریق تشویق بخش‌های خصوصی دنبال کرد. با اجرای این طرح در مدت کوتاهی میزان تولیدات صنعتی داخلی بسرعت بالا رفت و از میزان واردات کاسته شد و این خدمت دولت ملحوظ نظر ملوکانه گردید چنانکه در خطابه گشایش مجلس شورای ملی و مجلس سنا فرمودند: « فعالیت‌های تولیدی صنعتی کشور در طی دوره‌یی که از سال ۱۳۳۶ آغاز میشود از تمام فعالیت‌های صنعتی نیم قرن اخیر کشور زیاده‌تر بوده است »

مهندس شریف امامی بمنظور جلوگیری از تبعیض در اعطای وام صنعتی و تولیدی آئین نامه مخصوصی تنظیم کرد و پس از تصویب شورای عالی اقتصاد و هیئت وزیران آنرا بمرحله اجرا درآورد:

بموجب این آئین نامه برای کمک ببهبود و توسعه فرآورده‌های صنعتی و معدنی و همچنین ایجاد فعالیت‌های جدید، وزارت صنایع و معادن طرح‌های پیشنهادی را با توجه به نیازمندیهای کشور تحت نظر

کمیسیونهای صلاحیتدار مورد بررسی قرار میداد و پس از بررسیهای لازم در صورت تصویب طرح بعد از طی مراحل نهائی برای پرداخت وام با تعیین مبلغ و نحوه پرداخت و مدت برگشت اقساط بپانك ملی ایران توصیه می شد و بانك ملی هم با اخذ تضمین و وثیقه توصیه را انجام میداد، این وام مخصوص شهرستان یا استان ویژهئی نبود و در تمام ایران از این وام استفاده میشد. حداکثر وام برای انجام هر طرح ۵۰٪ ارزش کل طرح بود و صاحب طرح مکلف بود حد اقل ۳۰٪ ارزش طرح را شخصاً بپردازد.

بهره وامها با توجه بنوع صنایع متفاوت و مدت پرداخت وامها ۱۲ سال بود.

شریف امامی در اجرای نیات بلند شاهنشاه میکوشید که پایه های صنعتی ایران را بر اساسی درست و مطمئن استوار سازد و از اینرو برای حسن اجرای این برنامه عظیم در بررسی طرحها بسیار دقت میکرد و تنها طرحهایی را می پذیرفت که سالم و برای کشور مورد نیاز بود.

بر اثر این اقدامات در مدتی کمتر از چهار سال تقریباً چهار برابر بر تعداد کارخانه ها افزوده شد و واحدهای گوناگون صنعتی جدید پدید آمد. هنوز از باب صنایع یسادهای اقدامات ثمر بخش زمان وزارت صنایع شریف امامی را بخاطر دارند و از نظریات او در این باره استفاده می برند و او را پدر صنایع ایران میگویند.

کارخانه کود شیمیائی :

کار پراج دیگری که در زمان وزارت شریف امامی انجام گرفت لوله کشی گاز شیراز و احداث کارخانه کود شیمیائی است .

چون استفاده از گازهای نفت (که در حوزه های نفتی خوزستان بهدر میرفت) مورد توجه شاهنشاه بود و بارها در این مورد دستور و تأکید فرموده بودند ، دولت دکتر اقبال در این کار مصمم شد و انجام این خدمت را شریف امامی که وزیر صنایع بود بعهده گرفت . در آغاز نظر بر این بود که گاز از گچساران بشیراز لوله کشی شود و بمصرف تامین سوخت شهر و کارخانه های اطراف آن برسد .

ولی بعد از بررسیهای بسیار تصمیم گرفته شده زمان با لوله کشی گاز از گچساران بشیراز کارخانه بی هم برای تولید کود شیمیائی در آن شهر احداث شود .

با این ترتیب اولین کارخانه کود شیمیائی که واحد بزرگ پتروشیمی ایرانست در شیراز ایجاد گردید .

برای انجام این کار با پیشنهاد دهندگان طرح لوله مذاکره و چنین شرط شد که یکی از آمادۀ ترین سازندگان کارخانه کود شیمیائی که ارزانترین بها را بپذیرد با پیشنهاد دهندگان همکاری نماید و طرح توأمی تسلیم دارند ، و چون از طرف دولت تخصیص اعتباری بدین منظور مقدور نبود با گروه های مذکور مذاکره شد تا طرح را از اعتباراتی که از خارج تحصیل میشود اجرا نمایند و از طریق فروش محصول ، بهای کارخانه را مستهلك سازند . تنه ا مبلغی از محل اعتبار ارزیابی مجدد پستوانه اسکناس بعنوان وام

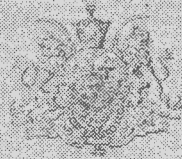
در مقابل تضمین بانکی بآنان پرداخت شد و بر این اساس کارخانه کود شیمیائی ولوله گاز با ظرفیت ۸۰ هزار تن محصول ابتدائی (قابل توسعه به ۱۲۰ هزار تن) بوجود آمد.

نخست وزیرى :

چنانکه در بیوگرافی پنجاهم اشاره رفت پس از آنکه شاهنشاه در يك مصاحبه مطبوعاتی از جریان انتخابات دوره بیستم اظهار عدم رضایت فرمودند، دکتر اقبال که گرداننده آن انتخابات بود در روز هفتم شهریور ۱۳۳۹ با اتفاق وزیران خود مستعفی گردید و در همان روز فرمان نخست وزیرى بنام شریف امامی صادر شد.

شریف امامی پس از چهل و هشت ساعت مطالعه وزیران خود را انتخاب و روز نهم شهریور آنانرا پیشگاه شاهنشاه و روز شانزدهم شهریور در مجلس سنا معرفی کرد (۱) و گفت :

(۱) هیئت دولت - دکتر محمد سجادی نایب نخست وزیر و وزیر مشاور و سرپرست وزارت بازرگانی - یدالله عضدی وزیر امور خارجه - دکتر جهانشاه صالح وزیر بهداری - سپهبد احمد وثوق وزیر جنگ - دکتر محمود مهران وزیر فرهنگ - سرلشکر ولی انصاری وزیر راه - سرلشکر ضرغام وزیر دارایی - دکتر محمدعلی هدایتی وزیر دادگستری - مهندس خسرو هدایت وزیر مشاور و قائم مقام نخست وزیر در سازمان برنامه - دکتر اعتبار وزیر پست و تلگراف - اشرف احمدی وزیر مشاور و معاون نخست وزیر - سپهبد علوی مقدم وزیر کشور - دکتر طاهر ضیائی وزیر صنایع و معادن - احمد علی بهرامی وزیر کار - سیدرضی ویشگائی وزیر گمرکات و انحصارات

بسم الله الرحمن الرحيم

نظر به این که با توجه به شرایط موجود و با توجه به

تجهیزات موجود در این مرکز و با توجه به

بیشترین امکانات لازم برای انجام این کار

شماره ۱۳۳۹
تاریخ ۱۳۳۹/۱/۱۰

فرمان نخست وزیر شریف امامی

قبلا باید بعرض نمایندگان محترم برساند که نیت دولت منحصراً با اجرای مواد این برنامه که تقدیم می‌شود نیست انشاءالله پس از تصویب آن هیئتی برای بررسی اوضاع و احوال مردم و مملکت تعیین میگردد که تمام مسائل و مشکلات را مورد بررسی قرار دهند و نظریات خود را برای اتخاذ تصمیم لازم یا تهیه لوایح بدولت گزارش نمایند، بدیهی است هر يك از نمایندگان محترم هم نظریاتی در مسائل مهمه مملکتی داشته باشند دولت را راهنمایی و ارشاد می‌فرمایند .

سپس برنامه دولت را تقدیم داشته (۱) و گفت :

برنامه دولت

۱- ایجاد همکاری و هماهنگی بین دستگاههای مختلف اقتصادی و اتخاذ سیاست صحیح بازرگانی و اقتصادی ۲- تقدیم برنامه توسعه صنعتی و حمایت صنایع داخلی و جلب سرمایه و کمکهای فنی خارجی و مراقبت در اجرای برنامه‌های عمرانی کشور ۳- توجه مخصوص بامور کشاورزی و دامپروری و آبیاری و کوشش در ازدیاد تولیدات از طریق تحدید املاك مزروعی و تعمیم مالکیت و کمک مالی بکشاورزان ۴- فراهم نمودن وسائل رفاه مردم بالاخص از طریق ازدیاد تولیدات صنعتی و کشاورزی و تهیه مسکن و تثبیت قیمتها ۵- تثبیت وضع اقتصادی کشور و اصلاح قوانین بازرگانی ۶- اصلاح قانون انتخابات و اقدام در تشکیل انجمنهای شهر و واگذاری کار مردم به مردم از طریق تشکیل انجمنهای ایالتی و ولایتی ۷- توسعه فرهنگ و فراهم نمودن وسائل کار دانشگاههای موجود و توسعه دانشگاههای استانها و ایجاد مدارس حرفه‌یی ۸- فراهم نمودن وسائل کاروزارت بهمداری بمنظور توسعه بهداشت بقیه زیر نویس در صفحه بعد

« بطوریکه در برنامه تقدیمی ملاحظه میفرمائید وظایف و تکالیفی را که دولت بر عهده گرفته ضمن مواد روشنی توضیح و تشریح شده است . بدیهی است در موقع طرح برنامه در جلسه مجلس سنا توضیحات بیشتری نسبت به بیهوده‌های از مواد باستحضار سناتورها می‌خواهد رساند .

امیدوارم با تأییدات خداوند متعال و پشتیبانی سناتورها می‌توانم و نمایندگان مردم و همکاری قاطبه هموطنان عزیز در این موقع که مواجه با مشکلات عدیده هستیم در انجام این مسئولیت خطیر توفیق خدمتگزاری پیدا نمائیم و بطوری وظائف خود را انجام دهیم که شایستگی ابراز اعتمادی که شده است داشته باشیم . ضمناً بیفایده نیست چند کلمه نیز راجع به سیاست خارجی دولت باستحضار آقایان برسد زیرا در روزهای اخیر در

بقیه زیر نویس از صفحه قبل

و ادامه مبارزه با کشت خشکساش ۹ - اصلاح و توسعه راهها و راه آهن و توجه مخصوص در ایجاد راههای فرعی دهات ۱۰ - اصلاح و توسعه وسائل مخابرات ۱۱ - تقویت قوه قضائیه بمنظور تأمین عدالت اجتماعی و رفع نواقص کلیه نیروهای انتظامی ۱۲ - مراقبت تام در اجرای صحیح قانون کار و بیمه‌های اجتماعی و اتخاذ تدابیری که موجب رفاه طبقه کارگر گردد ۱۳ - اهتمام لازم برای وصول مالیات حق دولت و اجرای قوانین و تجدید نظر در آنها در جهت تأمین حقوق طبقات پایین و متوسط و سعی در ازدیاد درآمد و رعایت صرفه‌جویی کامل در هزینه‌های عمومی کشور ۱۴ - ادامه مبارزه با نادرستی و طرد کارمندان منحرف و مراقبت در اجرای قانون رسیدگی بداری کارمندان و قانون منع مداخله وزرا و کارمندان دولت در معاملات دولتی

بعضی از مطبوعات سوء تعبیراتی دیده شده که بهیچوجه باحقیقت وفق
نمیدهد، اینست که در این مقام تصریح میکنم در عین حال که سیاست ما
بر اساس منشور سازمان ملل متحد و احترام بکلید تعهدات و قراردادهای
موجود و همکاری صمیمانه با متحدین خودمان استوار میباشد با پیروی از
سیاست ملی ایران در حفظ حقوق و استقلال و تمامیت ارضی کشور کاملاً
علاقه‌مندیم با کلیه کشورها بالاخص با همسایگان خودمان روابط حسنه
داشته باشیم، بطور کلی سیاست ما در روابط با تمام دول بر مبنای مراعات
احترام، متقابل است که این نکته شرط اساسی در حفظ مناسبات میباشد
و در این باره هیچگونه تزلزلی در اراده ما راه نخواهد یافت.

آنچه در بر نامه دولت شریف امامی بیشتر از سایر مواد جلب توجه میکرد
توجه به تثبیت وضع اقتصادی کشور و وعده اصلاح قانون انتخابات و تشکیل
انجمنهای شهر و واگذاری کار مردم به مردم از طریق تشکیل انجمنهای
ایالتی و ولایتی بود.

شریف امامی دو هفته بعد از تشکیل و معرفی دولت یعنی روز ۲۱
شهریور ۱۳۳۹ بر نامه مفصل تثبیت اقتصادی را بتصویب هیئت وزیران
رسانید و در جلسه‌های بعد بودجه سال ۱۳۴۰ بر محور آن برنامه در دستور
جلسه هیئت وزیران قرار گرفت و تصمیم گرفته شد که همه کارهای مالی و
اقتصادی دولت بر اساس برنامه تثبیت اقتصادی باشد. در آن جلسه و جلسه‌های
بعد در موضوع بودجه برنامه‌یی و حذف هزینه‌های زائد و غیر ضروری
و ارقام مربوط به هزینه‌های تفننی و حذف پرداخت پاداشها و هزینه سفرها

و فوق‌العاده‌های بیمورد نیز گفتگوی بسیار شد و برنامه تثبیت اقتصادی بتصویب هیئت وزیران رسید .

در جلسه ۲۳ شهریور هیئت دولت مقرر شد هر وزارتخانه بودجه سال ۱۳۴۰ خود را بمیزان هفت و نیم درصد کمتر از سال قبل تنظیم و کلیه هزینه‌های غیر ضروری از قبیل خرید اتومبیل و اثاثیه و اعتبارات ساختمانی غیر واجب را حذف نماید . همچنین مقرر شد هر وزارتخانه بودجه خود را جزء بجزء با برنامه تثبیت اقتصادی مطابقت دهد و تنظیم آن (چنانکه در کشورهای پیشرفته متداول است) براساس بودجه برنامه‌ی باشد.

بودجه برنامه‌ی شامل مقررات ویژه‌ی بود که از هزینه‌های غیر ضروری و اسراف و تبذیر جلوگیری می‌کرد و اجرای آن يك بودجه متعادل و يك اقتصاد سالم پدید می‌آورد ، اقتصادی که باعث رونق و پیشرفت بیشتر تولیدات صنعتی و کشاورزی نیز می‌شد، زیرا در زمان دکتراقبال دولت بیش از امکانات خود تعهدات مالی داشت و برای انجام آن تعهدات ناچار بوامخواهی از بانک ملی می‌شد چنانکه تا پایان ۱۳۳۸ مبلغ ۱۰۸۶۰ میلیون ریال وام از بانک ملی دریافت شده بود ، تنها يك بودجه متعادل میتواندست دولت را از تعهدات زائد و غیر لازم آسوده کند ، بودجه‌ی را که شریف‌امامی برای سال ۱۳۴۰ به مجلس داد علاوه بر آنکه کسر نداشت قریب دومیلیارد ریال هم اضافه درآمد داشت که از حذف مخارج زائد فراهم آمده بود (۱) و نیز در برنامه اقتصادی دولت چنین مقرر شد که

سالنامه ۱۳۴۵ دنیا

میزان اعتبارات بانکی اشخاص در امور غیر تولیدی تقلیل داده شود بطوریکه توسعه اعتبارات اشخاص همگام و متناسب با بسط اقتصادی کشور باشد، در حاشیه این برنامه اقتصادی کنترل شدید قیمت‌ها از طرف دولت نیز آغاز شد و از گرانی و افزایش قیمت‌ها بطور محسوسی جلوگیری بعمل آمد.

کار پسندیده دیگر این بود که بموجب تصویب نامه هیئت دولت مقرر شد تنها وزیران و معاونان و مأمورانی که شغل آنها ضرورت داشتن ماشین را ایجاب مینماید از ماشینهای دولتی استفاده کنند و بقیه ماشینهای دولتی را بکارمندان و روسائی که از اتومبیل دولتی استفاده میکردند نیمه بها به اقساط ۴۸ ماهه واگذار کردند و با این تصمیم هم آن قسمت از رؤساء و مأموران که بداشتن ماشین دولتی عادت کرده بودند صاحب ماشین شدند و هم رقم بزرگی از مخارج دولت صرفه جویی گردید. اقدام دیگر دولت تسریع در کار مراجعان اداره گذرنامه بود که مانند مراجعان شهرداری و ثبت اسناد و دادگستری کارشان به ازدحام می کشید. شریف امامی در زمینه سیاست خارجی برای بهبود روابط ایران و شوروی کوشید و مکرر پکوف سفیر شوروی را پذیرفت و برای بهبود مناسبات دو دولت کوشش‌هایی کرد که نخستین تأثیر آن کم شدن تبلیغات سوئی بود که از رادیوهای شوروی بر ضد دولت ایران شنیده میشد و نیز در آن اوقات قرارداد يك وام ۲۶ میلیون دلاری از صندوق

وامهای عمرانی امریکا برای راهسازی بین ایران و مقامات امریکائی امضاء شد .

در چهاردهم مهر دوره سنا افتتاح شد و در همین ماه کنگره نفت کشورهای ایران و عراق و عربستان سعودی و کویت و ونزوئلا در بغداد تشکیل گردید و بملاحظات اقتصادی قطعنامه‌ئی برای کاستن بهای نفت و بنزین در آن کنگره صادر شد که دولت‌های نامبرده آن را تصویب کردند و متعاقب تصویب همین قطعنامه بود که دولت بسر لشکر ضرغام وزیر دارائی مأموریت داد برای مذاکره با کنسرسیوم و افزایش تولید و صدور نفت رهسپار لندن گردد . مأموریت ضرغام در این باره موفقیت آمیز بود (۱).

شادمانی بزرگ

در آغاز ماه سوم زمامداری شریف امامی بمناسبت تولد والاحضرت رضا پهلوی ولیعهد (نهم آبان ۱۳۳۹) شادی و جشن عمومی در سراسر کشور برقرار بود و شریف امامی نخستین بار با صدور اعلامیه‌یی این بشارت را با اطلاع مردم رسانید و فرمان ولایتعهدی والاحضرت را که در چهاردهم آبان از طرف شاهنشاه صادر شده بود در جلسه پرهیجان ۱۵ آبان مجلس سنا قرائت

۱ - ضرغام در حالی که مرد مدبری بود خوی زورگویی و غرور و ضعیف‌کشی داشت و در وزارت دارایی نیز هزینه‌های بیمورد و غیر ضروری ایجاد میکرد و شاید بهمین مناسبات بود که در تجدید کابینه شریف امامی از کار بر کنار ماند .

کرد، شریف امامی در سالنامه ۱۳۴۶ دنیاچگونگی انتشار این خبر مسرت بخش راضمن مقاله یی بعنوان «تولد ولیعهد» توضیح داده است .

چند پذیرائی

در ۲۳ ابان آکی هیتو ولیعهد ژاپن باتفاق همسرش بدعوت شاهنشاه و شهبانو بایران آمدند، شریف امامی شب ۲۸ ابان ضیافتی بافتخار ولیعهد ژاپن و همسرش در کاخ وزارت خارجه ترتیب داد.

در ماه آذر بدعوت سردار محمد داودخان صدر اعظم افغانستان باتفاق يك هیئت دوازده نفری رهسپار کابل شد و مذاکرات سودمندی انجام دادو با اعلیحضرت پادشاه افغانستان ملاقات کرد. در این مسافرت شریف امامی در رشته رفع اختلافات مرزی بخصوص در باره رود هیرمند و توسعه مناسبات فرهنگی و بازرگانی گفتگوهای سودمندی بجای آورد و يك قرارداد بازرگانی بین ایران و افغانستان بسته شد که بموجب آن مقرر گردید مقداری از نیازمندیهای نفتی کشور افغانستان از محصول پالایشگاه ایران تامین گردد .

در اسفند ماه علیاحضرت ملکه انگلستان و پرنس فیلیپ همسر علیاحضرت بدعوت شاهنشاه به ایران آمدند و ضمن انجام برنامه های رسمی و تشریفاتی یکشب نیز در مجلس ضیافت شامی که از طرف شریف امامی ترتیب داده شده بود باتفاق شاهنشاه و شهبانو شرکت کردند.

انتخابات

نخستین کار دولت شریف امامی این بود که انتخابات ناتمام دوره بیستم را که موجب عدم رضایت عمومی شده بود از روز هشتم شهر یورد در سراسر کشور متوقف ساخت، در نهم شهر یور جمال اخوی رئیس

انجمن نظارت انتخابات طهران نیز استعفا داد و انجمن منحل شد و از دهم تا دوازدهم شهریور بر اثر پیام شاهانه نمایندگان منتخب در دوره زمامداری دکتر اقبال بمنظور اجرای يك انتخابات بی‌شائبه و صحیح مستعفی شدند .

از این پس شریف‌امامی کمیونی برای اصلاح قانون انتخابات زیر نظر اشرف احمدی وزیر مشاور با شرکت محمد سروری رئیس دیوانعالی کشور و دکتر هدایتی وزیر دادگستری و دکتر موسی عمید رئیس دانشکده حقوق و دکتر بابک بازرس و مشاور وزرات کشور و علوی مقدم وزیر کشور تشکیل داد، این کمیون پس از چندین جلسه شور و بررسی نظر داد که، راهی برای اصلاح قانون انتخابات نیست و برای اجرای صحیح قانون انتخابات جز نظارت و مراقبت کامل طریقی وجود ندارد و بوسیله همین کمیون لایحه‌ئی برای اصلاح قانون انتخابات تهیه گردید و بعداً تقدیم مجلس شد .

دولت شریف امامی در چهاردهم دی ماه دستور شروع انتخابات را صادر کرد، انتخابات شهرستانها پیش از انتخابات طهران آغاز گردید و قبل از آغاز انتخابات شریف امامی در تاریخ سوم دیمه‌اطی بخشنامه شماره ۲۵۱۲۵۱۰ بهمه‌استانداران و فرمانداران دستور داد که از شرکت در کشمکش‌های انتخاباتی و مداخله در انتخابات بکلی خودداری کنند و تنها وظایف قانونی خود را در نهایت بی‌طرفی بکار بندند .

همزمان بادستور شروع انتخابات تلاش‌های دو حزب ملیون و مردم و منفردان از سر گرفته شد و نامزدهای انتخاباتی خود را معرفی کردند .

در طهران انجمن نظارت بر ریاست علی معتمدی که شخصیتی بی غرض بود تشکیل شد ولی بعضی از افراد انجمن وظیفه بیطرفی خود را فراموش کردند و غرض شخصی خود را در جانبداری برخی از نامزدهای انتخاباتی بکار بردند ، و در برخی از شعبه‌ها تقلباتی روی داد و بهمین مناسبت چند صندوق رأی باطل گردید .

شریف امامی دولت حزبی نداشت از اینرو شخصاً در کار انتخابات بیطرف و بی نظر بود ، او اعلام کرد که انتخابات حزبی نیست ولی احزاب در فعالیت انتخاباتی آزادند مشروط بر آنکه فعالیتشان مشروع و قانونی باشد « این جمله بر آن دلالت داشت که احزاب پیش از آن در کار انتخابات فعالیت‌های غیر قانونی داشته‌اند .

در دولت شریف امامی علوی مقدم وزیر کشور در برخی از حوزه‌های انتخاباتی نفوذ و نظریات شخصی خود را بکار بست و بعضی از کاندیداها را که موقعیت محلی نداشتند یاری نمود و از مداخلات او اتهامات و شکایاتی در دادگستری طرح شد .

در طهران و چند شهر دیگر برخی از شخصیت‌های روحانی و سیاسی شرکت در انتخابات را تحریم کردند از اینرو مبارزات انتخاباتی خفیف بود و مجموع رأی‌هایی که در طهران گرفته شد از رقم شصت و پنجهزار تجاوز نکرد . روی هم حزب ملیون در درجه اول و حزب مردم در درجه دوم و منفردان در مرتبه سوم برنده انتخابات شدند ، دکتر اقبال رهبر حزب ملیون نیز از مشهد بنماینده مجلس انتخاب شد .

موفقیت بیشتر نمایندگان حزبی در شهرستانها تا حدی مرهون کمک‌های نامرئی بعضی از مأموران دولت و خودداری گروههایی از مردم از شرکت در انتخابات بود .

در دانشگاه برضد انتخابات و برضد دولت شریف امامی تظاهرات پیرامنه‌ئی آغاز شد و زد و خوردهای سخت روی داد و برخی از دانشجویان درصفت تظاهرکنندگان خارج از دانشگاه نیز شرکت کردند و چون آرامش دانشگاه مختل شد دکتر فرهاد رئیس دانشگاه در فروردین ماه ۱۳۴۰ مطابق تصمیم شورای عمومی دانشگاه برای چند هفته دانشکده‌ها را تعطیل کرد و برخی از دانشجویان که در تظاهرات خارج دانشگاه شرکت داشتند توقیف شدند و پس از چند هفته که دانشکده‌ها گشوده شد کارت تحصیلی دانشجویان تجدید گردید و معدودی از دانشجویان که کوشش‌های سندیکائی داشتند و محرک دیگران بودند از دانشگاه رانده شدند و بازداشت شدگان پس از اظهار ندامت آزاد گردیدند و بدرس خود پرداختند. انتخابات زمان شریف امامی به انتخابات زمستانی معروف گردید .

کابینه دوم شریف امامی

مجلس شورا در دوم اسفند افتتاح شد و پس از انتخاب هیئت رئیسه و اعلام رسمیت مجلس ، طبق سنت پارلمانی دولت شریف امامی استعفا داد و فرمان شاهانه باریگر مأمور تشکیل کابینه گردید و کابینه جدید را روز ۱۳۳۹/۱۲/۲۰ پیشگاه شاهنشاه معرفی نمود و روز ۲۱ اسفند بااعضاء

کابینه در پنجمین جلسه مجلس شورای ملی حضور یافت و ضمن تقدیم برنامه دولت و معرفی وزیران چنین گفت (۱)

« اکنون که بفرمان مطاع مبارك ملوكانه برای دومین بار مأمور تشکیل دولت شده‌ام از خداوند قادر متعال مسئلت مینمایم که در انجام این وظیفه خطیر و سنگین توفیق کامل حاصل نموده و در این مکان مقدس و در محضر نمایندگان محترم اطمینان میدهم که تمام مساعی و تجارب و توانائی خود را در راه خیر و صلاح و سعادت و رفاه مردم و تأمین منافع ملی و مملکتی بکار برده و با ایمانی راسخ و عقیده‌یی ثابت در رفع مشکلات سیاسی و اجتماعی و اقتصادی موجوده بجاهدت تام بعمل آورم . بدیهی است وصول بر این هدفها جز با عنایات کردگار توانا و توجهات مخصوص شاهنشاه بزرگوار و پشتیبانی و همکاری نمایندگان محترم مقدور و میسر نخواهد بود . امیدوارم باتیت پاك و قصد خدمت و اتحاد و

(۱) نخست وزیر مهندس شریف امامی - نایب نخست وزیر و مشاور و سرپرست اقتصادی دکتر سجادی - وزیر بهداری دکتر جواد آشتیانی - وزیر جنگ سپهبد نقدی - وزیر فرهنگ دکتر جهان‌شاه صالح - وزیر دارایی عبدالباقی شماعی - وزیر پست و تلگراف - دکتر عبدالحسین اعتبار - وزیر کشور - سپهبد صادق امیر عزیزی - وزیر صنایع دکتر طاهر ضیائی - وزیر کار دکتر احمد علی بهرامی - وزیر گمرک و انحصار محمد رضی ویشکائی وزیر کشاورزی مهندس ابراهیم مهدوی - وزیر خارجه قدس نخعی - وزیر بازرگانی دکتر پور همایون - وزیر مشاور اشرف احمدی - قائم مقام نخست وزیر در سازمان برنامه و وزیر مشاور . احمد آرامش .

یگانگی، ما را لیاقت آن باشد که باین نعمتهای بیکران خدا داد که در این سرزمین موجود است بتوانیم با سعی و کوشش خود رفاه و آسایش مردم این کشور را بیشتر فراهم نموده و مملکت را آبادتر و افراد آن را خوشبخت تر و سعادتمندتر بنمائیم و بخوبی از عهده مسئولیت بزرگی که در مقابل نسلهای بعد و تاریخ داریم برآئیم .

ماجرای فرهنگیان :

از آغاز اردی بهشت ۱۳۴۰ دستهای پنهان در میان جامعه معلمان به تحریکاتی پرداخت و از طرف معلمان تظاهراتی در طهران آغاز شد که هر روز دامنه آن گسترش می جست و معلمان مرد و زن در رده های بلند باشعارهای بسیار درخیا بانهای مرکزی طهران به حرکت در آمده و بسوی مجلس شورای ملی رهسپار میشدند .

ظاهراً این تظاهرات برای افزایش حقوق انجام می شد ولی در پس پرده گردانندگان و محرکان اصلی این تظاهرات برای سقوط دولت می کوشیدند . بایستگی های سیاسی نیز آنان را نیرو میداد .

با اینحال دولت برای انجام خواست های معلمان کوشید و شصت - میلیون تومان اعتبار منظور کرد و روز ۴۰/۲/۱۰ لایحه ترمیم حقوق آنان را بمجلس تقدیم داشت ولی تظاهرات معلمان پایان نیافت، کانون تحریکات در باشگاه مهرگان بود که درخشش فرهنگی پر شور و شروجه طلب آنجا را اداره می کرد . (۱)

۱ - درخشش در آغاز کوشش های سیاسی خود با مشایخی رئیس دبیرستان خاقانی (که سازمان حزب توده را در فرهنگ بوجود آورد) همکاری میکرد سپس خود رهبری گروهی از فرهنگیان را بعهده گرفت و در دوره هجدم بوکالت مجلس انتخاب شد .

شریف امامی که برای خواباندن تظاهرات و جلب رضایت معلمان نهایت کوشش و حسن نیت را نشان داده بود روز ۱۲ اردیبهشت در پاسخ سؤال معرفت نماینده فرهنگیان در مجلس گفت :

« قانونی که به مجلس تقدیم شد برای اصلاح حقوق معلمین چیزی بود که دولت در امکان داشت و ما مخصوصاً این را ضمیمه بودجه نکردیم تا اگر نقصی داشت اصلاح گردد ، طبق این قانون بیک نفر لیسانسیه که تازه شروع بکار می کند هفتصد تومان حقوق خواهیم داد ، بکدام صنف دیگر از کارمندان بیش از این داده می شود ؟ غیر از فرهنگ دستگاههای دیگر هم هستند و حق دارند .

با کمال تأسف قبل از آمدن لایحه اصلاح حقوق معلم بنده اطلاع داشتم که آنها را تحریک کرده اند و یک عده اخلاکگر از مقام شریف معلم سوء استفاده می کنند ، معلمین همه مورد کمال علاقه دولت هستند اگر امکان بیشتری هم باشد هنگام طرح لایحه اصلاح حقوق معلم بفرمایند بنده با کمال میل انجام میدهم »

در همان ساعاتیکه نخست وزیر در مجلس نسبت بحقوق معلمان سخن میگفت تظاهرات پراکنهائی در میدان بهارستان برپا بود و گروهی متجاوز از چند هزار نفر از معلمان همراه جمعی از تماشاچیان و فتنه جووان که بآنان پیوسته بودند برضد دولت تظاهر می نمودند ، ازدحام چندان بود که بیم شورش و بروز حوادث ناگوار میرفت پلیس با اتومبیل آب پاش بمبارزه با تظاهر کنندگان پرداخت ولی جمعیت پراکنده نشد و پلیس بدون دستور دولت

به تیراندازی هوائی متوسل گردید در این میان یکی از سخنرانان بنام خانعلی که خود معلم بود. هدف گلوله قرار گرفت و کشته شد. این حادثه بهانه مؤثرتری بدست تظاهرکنندگان داد و این خبر موجب شد که معلمان شهرستانها نیز تظاهراتی راه بیندازند، روز سیزدهم اردیبهشت تشییع جنازه خانعلی با شرکت چندین هزار نفر معلم و فرهنگی و غیر فرهنگی زن و مرد در خیابانهای طهران انجام شد.

روز پنجشنبه ۱۴ اردیبهشت قریب سی هزار دانشجو و معلم و افرادی که بآنان پیوسته بودند در خیابانها با شعارهای ضد دولت راه افتادند و سرانجام در جلومجلس گرد آمده استعفای دولت شریف امامی و مجازات مسئولان قتل خانعلی را خواستار شدند.

در همان روز جهان شاه صالح وزیر فرهنگ در مجلس حاضر شد و ضمن اظهار تأسف از قتل خانعلی لایحه‌ئی برای برقراری ماهی ده هزار ریال مستمری برای ورثه او بمجلس تقدیم کرد.

جعفر بهبهانی و ارسالان خلعتبری دولت را درباره قتل خانعلی و سوء سیاست داخلی استیضاح کردند. معلمین هم برای تظلم بمجلس آمدند و پنج نفر از نمایندگان آنان بسرپرستی درخشش با سردار فاخر رئیس مجلس ملاقات کردند و قرار شد کمیسیونی برای رسیدگی بحادثه قتل خانعلی تشکیل شود.

در همین روز اللهیار صالح در مخالفت بادولت سخنرانی مبسوطی کرد و در حین سخنرانی او مقارن ساعت یازده صبح پنجشنبه ۱۴ اردیبهشت

شریف امامی وارد جلسه علنی مجلس شد و درباره وضع معلمان و حادثه قتل خانعلی اظهار تأسف کرد و از تحریکاتی که در میان معلمان می‌شد سخن گفت :

رضا جعفری نماینده فزوین در ضمن سخنان شریف امامی بصورت جمله معترضه باتندی گفت : قانون تعلیمات اجباری را اجرا کنید .

شریف امامی با عصبانیت پاسخ داد: آقای جعفری شما سالها وزیر فرهنگ بودید چرا قانون تعلیمات اجباری را اجرا نکردید ؟

جعفری پاسخی نداشت که بگوید ولی سردار فاخر رئیس مجلس که همیشه در پاس شئون مجلس کوشا بود بر اشفته به نخست وزیر گفت : شما حق ندارید به مجلس تندی بکنید و هیچکس حق ندارد بوکیل مجلس تند حرف بزند.

شریف امامی هم با عصبانیت بر رئیس مجلس گفت : « ایشان مطلبی گفتند من هم توضیح دادم» و بی درنگ از مجلس بیرون رفت و در همان روز بلافاصله استعفای خود را بشاهنشاه تقدیم کرد و روز شنبه وزیران را به تشکیل جلسه فوق العاده دعوت نمود ، او که از تحریکات سیاسی و جریانات پنهانی آگاه بود با آنکه در مجلس اکثریت کافی داشت دیگر ادامه زمامداری خود را صلاح ندانست و اعتراض سردار فاخر را بهانه کرد و در جلسه فوق العاده هیئت وزیران حقایق دربارۀ ریشه تظاهرات و تحریکات سیاسی که برضد دولت در میان بود گفت و همان روز استعفای هیئت دولت را به پیشگاه ملوکانه تقدیم داشت .

استعفای شریف امامی در این هنگام دلیل واقع بینی و هوشیاری سیاسی او بود و با احترام و خوشنامی کرسی نخست وزیری را ترک کرد. پس از استعفای شریف امامی دولت دکتر امینی روی کار آمد ، در دولت دکتر امینی دو مجلس منحل شد و اقدامات تندی صورت گرفت که شرح آن اقدامات جنجالی در بیوگرافی وی خواهد آمد .

جناب مندر جناب شریف امامی

نظر به اموری که بر حسب کفایت و درایت شما ، شایسته و مناسبست عداوتی که بحکم دارد و

و انتظامات موقوفات پهلوی داریم بر حسب این فرمان شما بر حسب نیابت تولیت

موقوفات خاندان پهلوی منصوب و مقرر می داریم مطابق با این تاریخ ۱۲ مرداد ۱۳۳۱

و فهرست توشیح شد ، پرستش آن هستم نام نماند ، مؤسسه غیرت بنیاد پهلوی تأسیس ۱۳۳۱

امروزه این موقوفات خواهد بود - کلاخ سفید مسجد آباد - پنجشنبه ۲ مرداد ۱۳۳۱

فرمان نیابت تولیت بنیاد پهلوی

شریف امامی قریب
چهارده ماه بکارهای
شخصی و مطالعه و ورزش
میرداخت ، پس از
آنکه دکتر امینی استعفا
داد و امیر اسدالله علم
نایب التولیه بنیاد پهلوی
بنخست وزیری رسید
(۲۶ تیر ۱۳۴۱)
شریف امامی بفرمان
شاهانه به نیابت تولیت
بنیاد پهلوی منصوب
گردید و از آن تاریخ

تا کنون بکوشش او در اجرای هدف های عالی و نیت های خیر خواهانه

شاهنشاه در زمینه خدمات فرهنگی و اجتماعی و امور خیریه، کارهای سودمند و مؤثری در این بنیاد انجام شده و ساختمان نوین بنیاد پهلوی نیز بسعی او اتمام جست.

در مجلس سنا

شریف امامی چهارمین رئیس مجلس سنای ایران میباشد و اکنون هفت سال است که این مقام را بعهده دارد. شیوخ و رجال کهنسال اعتراف می کنند که او بهتر از اسلاف خود حیثیت مجلس سنا را حفظ کرده است. ادب و متانت و بی نظری وی اعتقاد و احترام سنا تورها را به او جلب نموده و هر سال هنگام تجدید انتخابات هیئت رئیسه با اتفاق آراء بریاست مجلس سنا برگزیده می شود.

او در مجلس سنایك محیط صداقت و صمیمیت ایجاد نموده و همین صداقت و صمیمیت در پیشرفت کارهای مجلس سنا مؤثر واقع شده است.

او در بهبود سازمان اداری سنا و طبع و توزیع لوایح و تهیه صورت جلسه ها روش سریع و صحیحی را بکار بسته است، در تشکیل جلسه های سنا بر رعایت اصول و اجرای آئین نامه توجه دقیق دارد و بهمین مناسبت جلسه های سنا با نظم و ترتیب برگزار می شود و نظریه های اصلاحی و انتقادی سناروی لوایح دولت اظهار می گردد و غالباً نظریه سنا را دولت در لوایح خود می پذیرد و بنظریات سنا احترام می کند. چنانکه در مورد گرانی بنزین و حقوق بازنشستگان و مسئله ترافیک شهر و طلب کارمندان و بسیاری از مسائل

اجتماعی، دولت نظریات و توصیه‌های اصلاحی سنا را پذیرفت .
اختلافاتی که پیش از این گاهی در میان سناتورهای در بین مجلس
شورا و سنا یا مجلس سنا با دولت و وزیران پیش می‌آمد و ایجاد تشنج و مشاجره
می‌نمود و وقت مجلس را تلف می‌کرد، در زمان ریاست شریف امامی پدید
نیامده است زیرا او اختلاف نظر بین سنا و شورا یا بین سنا و دولت را پیش
از آنکه ایجاد جنجال و کشمکش کند با روش منطقی و دوستانه حل و فصل
می‌نماید .

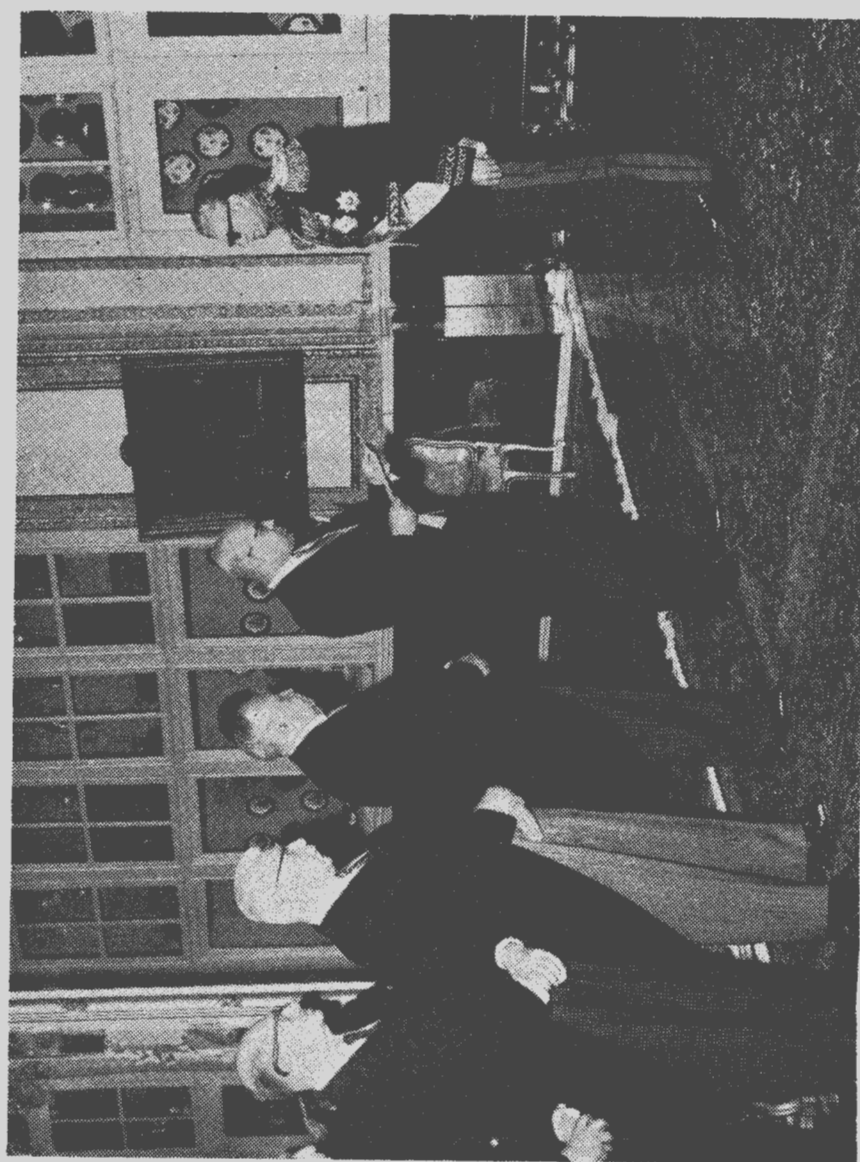
برگزاری جشن مشروطیت در مجلس سنا نیز از آثار دوره ریاست
شریف امامی است پیش از ریاست او سنا برای جشن مشروطیت مراسمی
نداشت و تنها مجلس شورا این جشن را بر پای میداشت، شریف امامی از
آغاز ریاست خود این جشن را (که از سنن ملی و نشانه بزرگداشت قیام
مشروطه و استقرار رژیم پارلمانی است) در مجلس سنا برپای میدارد و
خود از میهمانان سنا بگرمی استقبال می‌کند .

از کارهای قابل ذکری که در دوره ریاست وی در سنا انجام شده
تنظیم بایگانی و تهیه فیش برای قوانین و مقررات مجلس سنا است ، پیش
از ریاست او در سنا بایگانی قوانین وجود نداشت ولی بدستور اوزیر نظر چند
حقوقدان و با کوشش گروهی از دانشجویان دانشکده حقوق يك آرشیو منظم
قوانین با تهیه فیش‌های عنوانی و موضوعی در مجلس سنا بوجود آمد و اکنون
دستیابی بکلیه مصوبات و قوانین ادوار مختلف مجلس شورا و مجلس سنا
بآسانی میسر میگردد .

کتابخانه مجلس سنا نیز در دوره ریاست شریف امامی تنظیم و تکمیل شد و مجموعه‌های کامل از صورت مذاکرات ادوار مجلس سنا و مجموعه قوانین و آئین‌نامه‌ها و تصویب‌نامه‌های مختلف و صورت جلسه‌های مجالس سه‌گانه مؤسسان (۱۳۰۴ و ۱۳۲۸ و ۱۳۴۶) گردآوری گردید، همچنین کارنامه ادوار مختلف مجلس سنا (شامل اطلاعاتی از تاریخ افتتاح ادوار سنا، مصوبات سنا، اسامی اعضاء هیئت رئیسه دائمی، تصویب اعتبار نامه‌ها، فهرست نام رؤسای شعبه‌ها و کمسیون‌ها و فهرست نام سنا تورهایی که برای عضویت در هیئت‌های مختلف مانند هیئت نظارت اندوخته اسکناس و شورای عالی نفت برگزیده شده‌اند و تاریخ و خصوصیات شرکت شخصیت‌های بزرگ خارجی در جلسات سنا) تهیه گردیده است، بدیهی است این گونه مجموعه‌ها برای تحقیق آیندگان بسیار مفید می‌باشد.

ریاست مؤسسان سوم

شریف امامی در سال ۱۳۴۶ با داشتن سمت ریاست مجلس سنا بعنوان نماینده اول مؤسسان از طهران انتخاب گردید و پس از تشکیل مجلس مؤسسان با اتفاق آراء بر ریاست مؤسسان سوم برگزیده شد. در این دوره مؤسسان اصول ۳۸ و ۴۱ و ۴۲ متمم قانون اساسی مربوط به نیابت سلطنت باقتضای مصلحت کشور و صیانت سلطنت مشروطه تغییر یافت و اصلاح گردید.

در پیشگاه شاهنشاه ، روز عید غدیر ۱۳۴۵ شریف امامی خطاب به تهنیت
مجلس سنا را معروض می دارد،

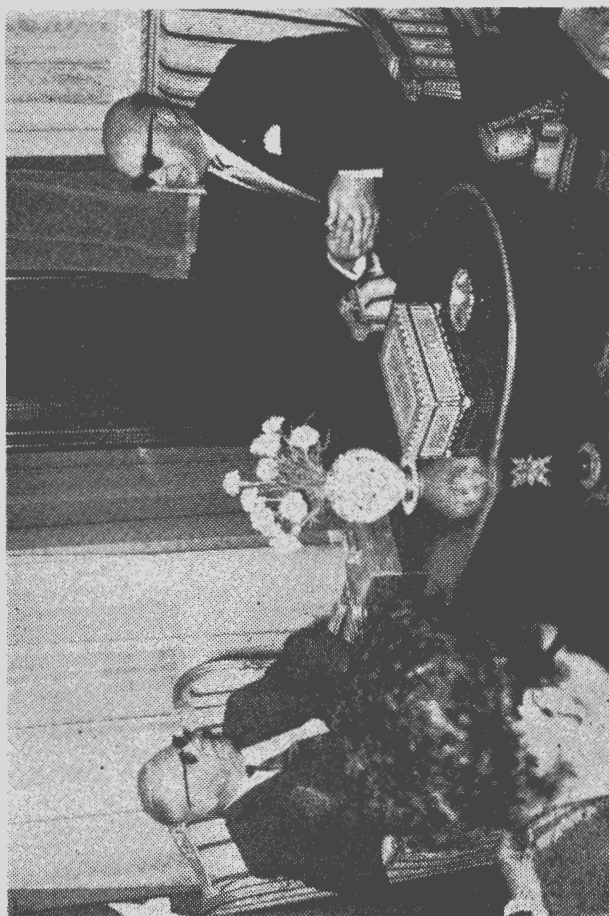
مشاغل مختلف

شریف امامی بجز سمت‌ها و مقام‌های رسمی که احراز کرده مشاغل افتخاری دیگر نیز داشته و دارد از آنجمله رئیس اطاق صنایع و معادن و عضو هیئت امناء دانشگاه پهلوی شیراز و دانشگاه صنعتی آریامهر و عضو هیئت امناء دانشگاه ملی طهران و رئیس هیئت مدیره شرکت ملی نفتکش ایران و رئیس هیئت مدیره بانک توسعه صنعتی و معدنی ایران بوده و اکنون هم عضو هیئت مدیره سازمان شاهنشاهی خدمات اجتماعی و نائب رئیس جمعیت شیر و خورشید سرخ و رئیس کانون مهندسين ایران و عضو هیئت امناء بنیادملکه پهلوی می باشد .

مسافرت‌ها

بجز مسافرت‌های دوران تحصیل و مسافرت‌های شخصی ، شریف-امامی در دو مسافرت (سال ۱۳۳۶ و ۱۳۳۹) به پاکستان و چین ملی و ژاپون و همچنین سوئد و بلژیک و اطریش افتخار ملازمت اعلی حضرت -- همایونی را داشته و چندین سفر هم در رأس هیئت پارلمانی ایران بدعوت پارلمان‌های خارجی بطور رسمی بکشورهای دیگر رهسپار شده، از آنجمله در سال ۱۳۴۴ به چکسلواکی و هند و در سال ۱۳۴۵ به ترکیه و شوروی و در سال ۱۳۴۶ به پاکستان و رومانی و در سال ۱۳۴۷ به آلمان غربی رهسپار گردید و باتشریفات رسمی از وی پذیرایی شد و ارژسای کشورهای مزبور ملاقات

نمود (۱). در اردیبهشت ۱۳۴۸ نیز برای شرکت در مراسم تدفین و سوگواری حضرت ذاکر حسین رئیس جمهوری فقید هند بسمت ریاست هیئت

شریف امامی در حضور حضرت جودت سونای رئیس جمهور ترکیه در مسافرت ۱۳۴۵

۱- شریف امامی شرح مسافرت هیئت پارلمانی ایران را به رومانی در سالنامه دنیا (۱۳۴۹) نوشته است.

نمایندگی ایران به هندوستان رفت . باید دانست که در مراسم سوگواری ذاکر حسین شخصیت های طبقه اول کشورهای مختلف شرکت نمودند چنانکه از شوروی هم کاسیگین در آن مراسم شرکت جسته بود.

امتیازها و نشانها

شریف امامی از کشور ایران دارای نشانهای متعدد منجمله نشان درجه اول تاج با حمایل میباشد و از بیشتر کشورهای جهان نیز نشانهای ممتاز دارد ، بیشتر این نشانها از طرف رؤسای کشورها بدوی داده شده و همراه فرمانها و امتیازاتی میباشد .

خصوصیات اخلاقی

شریف امامی در عین حال که پرورده خاندانی روحانی و سرشناس است خود نمونه شاخص يك مرد خود ساخته می باشد ، زیرا از آغاز کار به عهوش و وظیفه شناسی و کاردانی خود متکی بوده و در هر کاری که باور جوع شده با ابتکار و صداقت و رعایت اصول و وجدان بشایستگی وظیفه خود را انجام داده بطوریکه مقامات مافوق از نظم و حسن اداره سازمانی که باو سپرده می شده آسوده خاطر بوده اند . او همیشه پیش از همه کارمندان در حوزه کار خود حاضر می شود و پس از همه آنان محل کار خود را ترك می کند صفات مثبتی که در شریف امامی هست موجبات ترقی او را فراهم آورده و

از کارمندی راه آهن به نخست وزیری و ریاست مجلس سنا رسانیده و اکنون در صف اول رجال مثبت و مؤثر کشور است و مورد احترام عموم می باشد، مطالعه در سیر پیشرفت و سوابق خدمت شریف امامی و ملاحظه تحمل و بردباری و صداقت و وظیفه شناسی وی در شرایط سخت و نامساعد برای جوانان بسیار آموزنده و امیدوارکننده می باشد و نشان می دهد که هر کس وظیفه شناسی و نظم و دقت و صداقت را شیوه خود کند راه ترقی بر وی او باز است و نیاز به تشبث و توصیه و پارتی و پشتیبان ندارد. کارنامه خدمات دولتی شریف امامی نمودار روشن این حقیقت می باشد که نظامی گفته است.

گر رسد دم به دم جبرئیل

نیست قضا ممسك و قدرت بخیل

پای درین ره نه و رفتار بین

حلقه برین در زن و اسرار بین

شریف امامی در افکار و عقاید اصولی و سیاسی خود ثابت و استوار است بطوری که شیوه و منش سیاسی او بر همه کس روشن می باشد، او متواضع و بی ادعا است، در هر مقامی که بوده پیوند خود را با اجتماع نگسته و با خیرخواهی و بلند نظری در رفع مشکلات مردم کوشیده است.

احساسات میهنخواهی او قوی و نسبت بر ژیم مشروطه سلطنتی ایران وفادار و خدمتگزار است. با آداب و سنن ملی و معتقدات مذهبی دلبستگی و ایمان خالص دارد و به تقوای اخلاقی آراسته است، در دوستی ثابت و وفادار است و از کینه توزی و حسد بدور می باشد، در برخورد های او حسن نیت

و شخصیت و صراحت وی بخوبی مشهود میگردد، بر خلاف اصول اخلاقی و متانت شخصی و موقعیت اجتماعی خود قدمی بر نمیدارد، در مجالس دوستانه بذله گو و نکته سنج و لطیفه پرداز است. زودخشم است ولی با سانی برخشم خود چیره می گردد، با آنکه شبانه روز شانزده ساعت کار می کند از کار خسته نمی شود، گویی در این مورد پیر واپسگور است که میگفت «همیشه کارکن و همیشه عاشق باش» زیرا او همیشه کار می کند و همیشه عاشق کار است.

او ورزش ها به اسب سواری و شتاء علاقه دارد و روزهای تعطیل چند ساعت به اسب سواری می پردازد.

تحصیلات

تحصیلات شریف امامی را پیش از این شرح دادیم، وی بجز تحصیلات عالی تکنیکی و مهندسی، در مکتب های فلسفی و سیاسی مطالعه کرده و از اندیشه های فلسفی برخوردار است، با ادبیات آلمان آشنایی دارد، مقدمات عربی و ادبیات فارسی را بخوبی آموخته و با تاریخ بسیار مانوس میباشد، زبان آلمانی و سوئدی را بخوبی میداند بزبان انگلیسی تسلط دارد و با زبان فرانسه هم آشنا است.

خانواده و فرزند و آثار

شریف امامی در سال ۱۳۲۵ با خانم عشرت معظمی دختر معظم السلطان گلپایگانی (۱) ازدواج نمود، محیط زندگی داخلی او از صفا و صمیمیت و نظم صحیح برخوردار است، وی اکنون سه فرزند دارد بنام شیرین

۱- معظم السلطان، بزرگ خاندان معظمی گلپایگانی

وسیمین وعلی شریف امامی که هر سه بتحصیل اشتغال دارند .
او در طول مدت خدمات گوناگون خود آثاری در سازمانهای
مختلف بیادگار گذاشته و از شرکت در کارهای خیریه و کمک بزیردستان
دریغ نمی کند ولی آنچنان تمکنی ندارد که شخصاً آثار خیریه بی پدید
آورد ، اشتغالات روزافزون نیز مجال تالیف کتاب و اثری باونداده لیکن
گاهی مقالاتی از وی در مطبوعات دیده می شود از آنجمله مقالات او در سالنامه
دنیا ارزنده و دارای نکات مهم سیاسی و تاریخی است و شیوه نویسندگی وی
را هم نشان میدهد .

فروردین ۱۳۴۹

پایان

یاد آوری

در بیوگرافی سپهبد رزم آرا نسبت به تغییر رئیس دادگستری خوزستان و استیضاح از وزیر دادگستری و متوقف شدن تصمیمات هیئت تصفیه باستناد صورت جلسه های مجلس شوری و مندرجات چند روزنامه آن زمان درباره آقای بوذری وزیر دادگستری کابینه رزم آرا اشاراتی رفته بود

باتوضیحات سناتور بوذری و تحقیق از چند شخصیت سیاسی و پارلمانی قضائی و باتوجه باینکه روزنامه های اشاره شده وابسته اقلیت دوره شانزدهم مجلس و طبعاً مخالف دولت بوده اند دانسته شد که .

۱ - تغییر رئیس دادگستری خوزستان پیش از آغاز وزارت بوذری بوده است .

۲ - بوذری از چهره های مؤثر کابینه رزم آرا بوده و رأی اعتمادی که مجلس در برابر استیضاح از وی بدولت داده بیشتر وابستگی به پاسخگویی او داشته و شماره آراء موافق دولت پس از دفاع بوذری بیش از شماره آرائی بوده که رزم آرا نخستین بار در ۱۳ تیر ۱۳۲۹ در مجلس بدست آورده است .

۳ - در متوقف ساختن تصمیمات هیئت تصفیه، دولت و وزیر دادگستری وقت بیشتر بحفظ اصول و رعایت اصل ۸۱ متمم قانون اساسی نظر داشته اند .

از اینرو اشاراتی که در بیوگرافی رزم آرا نسبت به بوذری شده است باین یاد آوری تکمیل و تصحیح میگردد

